

Ritva Kantelinen, Anneli Airola ja Marjo Nenonen

hello
bonjour

**ITSEARVIOINNILLA
LAADUKKAAMPAA
KIELTEN OPETUSTA
ammattikorkeakouluissa**

здравствуй

Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisu B:
Oppimateriaaleja ja kokoomateoksia, 51

ITSEARVIOINNILLA LAADUKKAAMPAA KIELTEN OPETUSTA ammattikorkeakouluissa

Ritva Kantelinen, Anneli Airola ja Marjo Nenonen

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2016

Julkaisusarja

B:51

Vastaava toimittaja

Kari Tiainen

Tekijät

Ritva Kantelinen, Anneli Airola ja Marjo Nenonen

Graafinen suunnittelu ja taitto

Salla Anttila

© Tekijät ja Karelia-ammattikorkeakoulu

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty ilman nimenomaista lupaa.

ISBN 978-952-275-235-2 (painettu)

ISBN 978-952-275-236-9 (verkkojulkaisu)

ISSN-L 2323-6876

ISSN 2323-6876

Julkaisujen myynti
ja jakelu

Karelia-ammattikorkeakoulu
julkaisut@karelia.fi
tahtijulkaisut.net

Joensuu, LaserMedia Oy, 2016

Alkusanat

Tässä julkaisussa tarkastelemme ammattikorkeakoulujen kieli- ja viestintäopintojen itsearviointia ja sen hyödyntämismahdollisuuksia ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä. Haluamme herättää keskustelua siitä, mitä on ammattikorkeakoulukontekstissa laadukas kieltenopetus, miten sitä suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään. Lähtökohtana tarkastelussamme on, että kieltenopetuksen laadun toteutumisen paras asiantuntemus on ammattikorkeakoulujen sisällä. Ulkoisella arvioinnilla laadusta, sen vahvuuksista ja kehittämistarpeista on mahdollista nähdä sisällöllisesti ja ajallisesti vain rajallinen osa, kun taas ammattikorkeakoulujen sisällä toteutettu itsearviointi tarjoaa kokonaisvaltaiseman näkökulman opetuksen laatuun.

Ammattikorkeakoulun yleistä laatutyötä tukeva kieltenopetuksen systemaattinen ja päämäärätietoinen itsearviointi on tärkeä kieltenopetuksen laatua kehittävä toimenpide ammattikorkeakoulukohtaisesti toteutettuna. Itsearvioinnin hyödyllisyyttä opetuksen laadun kehittämiseksi voi lisätä entisestään toteuttamalla itsearviointiprosessia myös eri korkeakoulujen ja niiden yksiköiden välisenä yhteistyönä. Itsearviointi tarjoaa hyvän työkalun ja toimintatavan opetuksen laadun ohjaukseen, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Itsearvioinnin tavoitteena on palvella ammattikorkeakoulussa tehtävää laadunarviointi- ja kehittämistyötä. Itsearvioinnin toteuttajina ovat kunkin ammattikorkeakoulun omat kielten ja viestinnän opettajat, joiden voi perustellusti olettaa olevan parhaita asiantuntijoita opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa omassa ammattikorkeakoulussaan. Useammassa eri ammattikorkeakoulussa toteutetut itsearviointit luovat myös valtakunnallisesti käsitystä kielten ja viestinnän opetuksen laadusta ja tarjoavat ammattikorkeakoulujen kieltenopet-

tajille mielekkäitä yhteisiä kehittämishankkeita, joiden lähtökohtana voidaan käyttää itsearviointien tuloksia.

Tässä julkaisussa esiteltävää itsearviointiin soveltuvaa työkalua olemme rakentaneet ja kehittäneet tutkimusperustaisesti, aiheeseen liittyvää tutkimuskirjallisuutta ja suomalaisista ammattikorkeakouluista kootuille aineistoille perustuvia tutkimustuloksiamme hyödyntäen (esim. Airola & Kantelinen, 2008: Strengths and developmental needs in language education in universities of applied sciences; Airola & Kantelinen, 2009: Basic Elements of Development Work in Professionally Oriented Language Education; Kantelinen & Airola, 2009: Towards a Better Quality and Comparability of Language Education in Finnish Polytechnics). Itsearviointityökalun kehittäminen on yksi askel ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntöjen kehittämiseen tähtäävässä tutkimusprosessissa, jota olemme toteuttaneet itäsuomalaisena yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektorin välisenä yhteistyönä vuodesta 2005 lähtien.

Julkaisun tavoitteena on tarjota tutkimusperustaista tietoa kielten ja viestinnän opetuksen itsearvioinnista ja kehittämisestä ammattikorkeakoulujen laatutyön käytännön toteuttajille. Konkreettisena tavoitteena on osaltaan edistää sitä, että korkea-asteen koulutuksen kielten ja viestinnän opetus ja opinnot pystyvät mahdollisimman hyvin vastaamaan kansainvälistymisen ammattikorkeakoulututkinnoille mukanaan tuomiin kielitaitovaatimuksiin.

Julkaisun kirjoittajina ovat professori Ritva Kantelinen Itä-Suomen yliopistosta sekä FT erikoissuunnittelija emerita Anneli Airola ja FM opintoasiainpäällikkö Marjo Nenonen Karelia-ammattikorkeakoulusta. Airolan ja Kantelisen tutkimusperustainen yhteistyö ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämiseksi käynnistyi vuonna

Julkaisun tavoitteena on tarjota tutkimusperustaista tietoa kielten ja viestinnän opetuksen itsearvioinnista ja kehittämisestä ammattikorkeakoulujen laatutyön käytännön toteuttajille.”

2005 ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuositusten laatimisen yhteydessä ARENE:n kielityöryhmässä. Myöhemmässä vaiheessa Nenonen pyydettiin yhdyshenkilöksi Karelia-ammattikorkeakoululle (silloinen Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu) aineiston keruun, tulkinnan ja löydösten hyödyntämisen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Lämpimät kiitokset kaikille itsearviointiin osallistuneille ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opettajille sekä ammattikorkeakoulujen rehtoreille. Oli ilo todeta, kuinka huolellisesti opettajat paneutuivat itsearviointiin. Lisäksi Kantelinen ja Airola välittävät lämpimät kiitoksensa Suomen Tietokirjailijat ry:lle tämän julkaisun tekoon saamastaan apurahasta.

Joensuussa 29.11.2016
Ritva Kantelinen, Anneli Airola ja Marjo Nenonen

Avainsanat: ammattikorkeakoulu, ammatillisesti suuntautunut kieltenopetus, itsearviointi, kieltenopetuksen kehittäminen

Foreword

This publication focuses on quality assurance, particularly self-assessment, in language education in Finnish universities of applied sciences. The aim is to awake discussion among those responsible for language education about high-quality language studies: how they are planned, implemented, evaluated and developed. Related to the Bologna process, quality assurance including self-assessment has been adapted in all Finnish institutions of higher education. The self-assessment tool for language studies in universities of applied sciences introduced in this publication has been developed since 2009 by Kantelinen and Airola. The aim was to develop a self-assessment tool for language studies, which would improve development and research activities of language education according to the goals of the Bologna process, the principles of professionally oriented language education (VOLL/LSP) and the concept of life-long learning. The tool was piloted in two universities of applied sciences in 2011 and furthermore, self-assessment was carried out in 18 universities of applied sciences in spring 2012.

According to the results of piloting process in altogether 20 institutions, self-assessment is an efficient way to evaluate language education systematically and thoroughly. The results of the self-assessment highlighted the strengths and development areas as well as the quality indicators in language studies. It is important that self-assessment is not an isolated phenomenon, but it is linked into the rest of quality assurance in universities of applied sciences. In this way, it serves in the best possible way language teachers, students and other staff.

Key words: universities of applied sciences, professionally oriented language education, self-assessment, developing language education

Ritva Kantelinen, Anneli Airola ja Marjo Nenonen

Sisällys

Alkusanat
Foreword
Sisältö

TAUSTAA AMMATTIKORKEAKOULUSTA KIELTENOPETUKSEN KONTEKSTINA 10

1 Kansainvälisyys on kiinteä osa työelämää	12
1.1 Kansainvälistyminen edellyttää osaamista	
1.2 Kartoituksilla tietoa yritysten kielitaitotarpeista	
1.3 Ammattikorkeakoulut perustettiin työelämän tarpeisiin	
2 Kieltenopetuksen rooli ja siihen liittyvää kehittämistyötä ammattikorkeakouluissa	16
2.1 Kieliopinnot kiinteä osa ammattikorkeakoulututkintoa	
2.2 Ammatillisuus kieliopintojen lähtökohtana	
2.3 Katsaus tehtyyn kieltenopetuksen kehittämistyöhön	
2.3.1 Arenen kielityöryhmältä suositukset yhtenäisiksi käytännöiksi	
2.3.2 Kartoitus suositusten vastaanotosta	
3 Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen laadunvarmistuksen taustaa	24
3.1 Korkeakoulujen laadunarvioinnista	
3.2 Huomiota myös kielten ja viestinnän opetuksen laadunarviointiin	

KUVAUS ITSEARVIOINTIMITTARISTA JA SEN KEHITTÄMISESTÄ, KOKEILUSTA JA KÄYTTÖKOKEMUKSISTA 28

4 Itsearviointimittarin kehittäminen – suunnittelusta pilotoinnin kautta käyttöön	30
4.1 Tutkimusperustaisten lähtökohtien kokoaminen	
4.2 Itsearviointimittarin kokeiluversion laatiminen	
4.3 Itsearviointimittarin kokeiluversion käytännön testaus kahdessa ammattikorkeakoulussa	
4.4 Muut ammattikorkeakoulut mukaan kieliopintojen itsearviointiin	
4.5 Tutkimusaineiston käsittely	

5 Ammattikorkeakoulut itsearviointinsa tuottaman tiedon hyödyntäjinä	36
5.1 Itsearvioinnilla löydetty kielten ja viestinnän opetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet	
5.1.1 Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus	
5.1.2 Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus	
5.1.3 Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen	
5.2 Itsearvioinnin tuloksista toimenpiteisiin	
5.2.1 Ammattikorkeakoulun johto tietoisesti itsearvioinnin tuloksista	
5.2.2 Kielten ja viestinnän opettajilta konkreettisia kehittämistoimenpiteitä	
5.2.3 Itsearvioinnin tuloksille vain vähäistä huomiota	
6 Itsearviointiaineistoon pohjautuvat kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit	44
6.1 Ammatillisesti suuntautunut kieltenopetus	
6.2 Monikielisyttä ja kansainvälistymistä tukeva työilmapiiri	
6.3 Toimivat yhteistyöverkostot ammattialan edustajiin	
6.4 Kieltenopetus koko työyhteisön haasteena	
6.5 Tavoitteena käytännössä toimiva kielitaito	

KIELTENOPETUKSEN ITSEARVIOINTI LAATUTYÖN VÄLINEENÄ AMMATTIKORKEAKOULUSSA 50

7 Konkreetteja ideoita ja suosituksia itsearvioinnin hyödyntämiseen kielten ja viestinnän opetuksen kehittämisessä	52
--	----

Liitteet 60

- Liite 1. Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointityökalu
Liite 2. Self-evaluation instrument for the quality of language and communication teaching at universities of applied sciences
Liite 3. Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit (n=5) ja niitä tarkentavat laatukriteerit (n=17)

KUVIOT

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen vahvuudet ja kehittämistarpeet kieltenopettajien kokemana (Kantelinen & Airola 2008,101)

Kuvio 2. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit

TAULUKOT

Taulukko 1. AMK kieltenopetuksen itsearviointimittarin kehittämisen vaiheet

Taulukko 2. Laatuksiteerien itsearvioinnissa käytetty asteikko (1-4)

Taulukko 3. Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Taulukko 4. Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Taulukko 5. Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Taulukko 6. Kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointitulosten käsittely ammattikorkeakouluissa

Taulukko 7. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet – VOLL/LSP-perustainen opetus (Cronbachin alfa .778)

Taulukko 8. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri (Cronbachin alfa .762)

Taulukko 9. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus (Cronbachin alfa .663)

Taulukko 10. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatuissa (Cronbachin alfa .738)

Taulukko 11. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisuus (Cronbachin alfa .683)

Taulukko 12. Ammattikorkeakoulujen (2012, N=18) itsearvioinnin mukaiset kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorien keskiarvot (asteikko 1-4)

hello
bonjour
Здравствуйте

**TAUSTAA
AMMATTIKORKEA-
KOULUSTA
KIELTENOPETUKSEN
KONTEKSTINA**

1

Kansainvälisyys on kiinteä osa työelämää

AMK:n tehtävä on tuottaa työelämän kansainvälistymisen edellyttämää osaamista.

1.1 Kansainvälistyminen edellyttää osaamista

Kansainvälistymisestä on tullut olennainen osa lähes kaikkien työelämän toimialojen toimintaa. Enää ei tarvitse perustella yrityksille, miksi kansainvälistyminen Suomen kaltaisessa pienessä valtiossa on välttämättömyys. Suomi on läpikäynyt kansainvälistymisen prosessin nopeahkossa tahdissa. Kansainvälistyminen alkoi 1950-luvulla sotakorvauksien maksamisella Neuvostoliitolle. Kun sotakorvauksista oli selviydytty, Neuvostoliiton vienti turvattiin bilateraalilla eli kahden maan välisillä kauppasopimuksilla ja clearing-kaupalla. Viennin luonne muuttui 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin kiinnostuttiin yhä enemmän länsikaupasta. Suomi liittyi vuonna 1961 EFTA:an (European Free Trade Association) liitännäisjäseneksi Finn-EFTA-sopimuksella. EFTA:n täysjäsen Suomesta tuli vuonna 1986. Vuonna 1973 tehty vapaakauppasopimus EEC:n (European Economic Community) kanssa johti liittymiseen Euroopan unioniin vuonna 1995 ja euroalueeseen vuonna 1999.

On oletettavaa, että suomalaisten yritysten kansainvälistyminen syvenee ja laajenee entisestään lähitulevaisuudessa. Suuryritysten kansainvälistymisen myötä myös pienten ja keskisuurten yritysten ulkomaankauppa lisääntyy. Yrityksissä – koosta riippumatta – ymmärretään, että kansainvälistyminen on pienelle kansalle elinehto. Kansainvälistyminen ei ole tärkeää ja suorastaan välttämätöntä vain elinkeinoelämälle; myös suomalaisella korkeakoululaitoksella on tarve nostaa omaa kansainvälistymisen asettansa. Sekä kansainvälisessä että kansallisessa koulutuspoliittisessa keskustelussa tähdennetään korkeakoulujen laadunvarmistusta ja kansainvälisyyttä. Korkeakoulun tulisi olla laadukas, kansainvälinen, kansainvälisesti kilpailukykyinen ja siten houkutteleva (Ahtiainen 2013).

Euroopan markkinoiden yhdistyminen 1990-luvulla avasi työmahdollisuuksia henkilöille, joilla oli kansainvälistymisen edellyttämää osaamista: liiketalouden osaamista, kielitaitoa, kokemusta liikkuvuudesta ja kulttuuriymmärrystä. Nämä henkilöt veivät vuonna 1995 Euroopan unionissa aloittanutta Suomea maailman kartalle. Yhä edelleen 2010-luvulla kansainvälisyysosaamista ovat liiketalouden osaaminen, kielitaito, liikkuvuus ja kulttuuriymmärrys, mutta tämän päivän näkemysten mukaan tämä perinteinen käsitys on liian kapea. Demosin (2013) kartoituksen mukaan kansainväliselle osaajalle 2010-luvulla on tärkeää halli-

ta kielitaidon ja kulttuurien välisen viestinnän lisäksi luonteva kanssakäyminen eri vertaisryhmien kanssa. Yritysten työntekijät tulevat eri puolilta maailmaa ja usein kanssakäyminen tapahtuukin verkossa, jolloin maantieteellisellä sijainnilla ei ole merkitystä. Digitalisaatio merkitsee suurta muutosta koko yhteiskunnalle ja sen tarjoamat verkostot ja kanavat ovat tuoneet kansainvälisyyden entistä tiiviimmäksi osaksi yhtä useamman työtä. Henkilöstön osaaminen on keskeinen tekijä kansainvälisessä kaupassa. Osaava henkilöstö ja henkilöstön osaamisen jatkuva kehittäminen merkitsevät yritykselle selkeää kilpailuetua.

Kansainvälistyminen vaikuttaa yritysten kielitaito- ja kommunikointitarpeisiin. Kielitaitoa ja kommunikointitaitoja tarvitaan, kun liikutaan eri maissa, eri maanosissa ja myös omassa maassa, unohtamatta digitaalisia verkostoja ja viestintäkanavia. Kielitaito ja kulttuuritietous auttavat liiketoimintayhteyksien avaamisessa, neuvotteluissa ja asiakkuuksien hoitamisessa. Usealla toimialalla, varsinkin korkeakoulututkintoa vaativissa tehtävissä, kielitaidosta on tullut olennainen osa ammatillista osaamista, professionaalista kompetenssia.

Englannin kielestä on tullut maailmanlaajuinen lingua franca, ei ainoastaan diplomatian, turismin ja pop-kulttuurin kieli, vaan myös tieteen, teknologian ja liike-elämän kieli. Yli 1000 miljoonaa ihmistä maailmassa puhuu englantia; yli puolet puhujista puhuu englantia ei-äidinkielenään. Euroopan unionissa englantia on yleisin vieras kieli: englantia on eniten käytetty vieras kieli 19 EU-jäsenvaltiossa (poislukien Yhdistyneet kansakunnat ja Irlanti) (Special Eurobarometer 386, 2012). Myös suomalaisessa yhteiskunnassa englannin kieli on liike-elämän, tiedotusvälineiden ja arkielämän tärkein vieras kieli (Leppänen ja Nikula 2007). Kansainvälisessä kaupassa suuri osa englanninkielisestä kommunikoinnista tapahtuu ei-äidinkielenään puhuvien kesken, mikä asettaa omat haasteensa kommunikoinnille. Englanti onkin nähtävä tärkeänä osana kaikkea koulutusta sekä ammattitaitoa.

1.2 Kartoituksilla tietoa yritysten kielitaitotarpeista

Vaikka englantia näyttäytyykin työelämän tärkeimpänä kielenä, muitakin kieliä tarvitaan. Työelämän kansainvälistyminen edellyttää yhä monipuolisempaa kielitaitoa. Viimeisin suomalaisissa yrityksissä toteutettu valtakun-

Alueelliset tarpeet saattavat poiketa paljonkin valtakunnallisen kartoituksen tuloksista.”

nallinen henkilöstö- ja koulutustiedustelu toteutettiin vuonna 2009 Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) toimesta. Kysymyksessä oli merkittävä kartoitus, sillä kartoitukseen vastanneet yritykset työllistivät lähes 370 000 henkilöä. Kartoituksen mukaan 2000-luvun lopussa suomalaisen elinkeinoelämän tärkeimmät kielet olivat englanti, ruotsi ja venäjä. Neljänneksi tärkein kieli oli saksa. On oletettavaa, että tulevaisuudessa englannin rooli säilyy ja korostuu entisestään, mutta työelämässä tarvitaan myös esimerkiksi espanjan, portugalilaisen ja kiinan osaajia. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2010.) Elinkeinoelämän keskusliiton kartoitus antoi kattavaa tietoa elinkeinoelämässä tarvittavasta kielitaidosta valtakunnallisesti. Alueelliset tarpeet saattavat poiketa paljonkin valtakunnallisen kartoituksen tuloksista. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa venäjän kielen merkitys on selkeästi merkittävämpi kuin valtakunnallisesti. Karelia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2013 toteutetussa avainkumppaniyritysten kansainvälistymiskartoituksessa kävi ilmi, että tärkeimmät kielet avainkumppaniyrityksissä (N=48) olivat englanti, venäjä ja ruotsi. Sitten tulivat saksa, ranska ja espanja. Sosiaali- ja terveyspalvelujen organisaatioissa venäjä nousi kaikkein tärkeimmäksi kieleksi ja meni näin ollen englanninkin edelle. Avainkumppaniyrityksissä korostettiin vähäisenkin kielitaidon merkitystä. Mitä tahansa kielitaitoa voi hyödyntää; alkeidenkin avulla kieli toimii ice breaking –elementtinä. (Airola 2014.)

Kielitaidon ohella kansainvälisessä kaupassa tarvitaan myös kulttuuritietoutta. Kulttuuritiedouden merkitys korostuu varsinkin silloin, kun kaupan kohteina ovat Euroopan ulkopuoliset maat. On tärkeää, että ihmiset ymmärtävät toistensa viestintää. Se, miten ihmiset havaitsevat ja tulkitsevat viestejä, on suurelta osin opittua ja kulttuurisidonnaista. Eri kulttuureissa vuorovaikutukseen ja kommunikointiin liittyy monenlaisia sääntöjä ja käyttäytymismuotoja, jotka saattavat vaihdella sukupuolen, iän ja aseman mukaan. Kanssakäymisen ja viestinnän avoimuus ja välittömyys poikkeavat toisistaan eri kulttuureissa. Kulttuurien välisen viestinnän taidot, erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyminen sekä empatiakyvyn kehittäminen ovat keskeisiä osaamisalueita kansainvälisessä kaupassa. Lisäksi on huomattava, että Suomesta on muodostunut monikulttuurinen yhteiskunta, jolloin kulttuurien tuntemus ja ymmärtäminen tulevat entistä tärkeämmiksi myös oman maan sisäisessä toiminnassa.

1.3 Ammattikorkeakoulut perustettiin työelämän tarpeisiin

Ammattikorkeakouluilla on alusta lähtien ollut keskeinen merkitys alueen työelämän ja siten myös kansainvälistymisen kehittämisessä. Kansainvälistyvä työ- ja elinkeinoelämä tarvitsi entistä osaavampaa työvoimaa 1980-luvun lopussa. Yliopistoissa oli aloituspaikkoja liian vähän kysyntään nähden. Keväällä 1989 esiteltiin opetusministeriön 2000-luvulle asti ulottuva koulutuspoliittinen visio, johon sisältyi mahdollisuus uudenlaisten korkeakoulujen perustamiseen. Niin syntyivät ammattikorkeakoulut, joita ruvettiin rakentamaan uudella tavalla, alhaalta ylöspäin. Uudet korkeakoulut syntyivät suurimmaksi osaksi aikaisemman opistoasteen pohjalta, jolloin tavoitteeksi asetettiin opetuksen tason nostaminen ja laadun parantaminen. Maakunnat ja alueelliset seudut kilpailivat keskenään ammattikorkeakoulujen saamisesta omille paikkakunnilleen. Jokaiselle isommalle paikkakunnalle oli tärkeää saada ammattikorkeakoulu, jotta elinkeinoelämän erilaiset alueelliset ja paikalliset tarpeet pystyttiin huomioimaan. (Meriläinen & Varjo 2008.)

Ammattikorkeakoulukokeilu aloitettiin vuonna 1991, jolloin ensimmäiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa. Ensimmäisille vakinaisille ammattikorkeakouluille annettiin toimilupa elokuussa 1996. Vuosi-

tuhannen vaihteessa 21 tiede- ja taidekorkeakoulun rinnalla toimi noin 30 yksi- tai monialaista ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakouluissa oli 18 000 – 20 000 aloituspaikkaa. Yhdessä tiede- ja taidekorkeakoulujen kanssa ammattikorkeakoulut pystyivät tarjoamaan korkeakoulutasoista koulutusta noin puolelle ikäluokasta. Sitten ammattikorkeakoulut saivat syksyllä 2003 sisäisen itsehallinto-oikeuden, kun ne aiemmin olivat toimineet opetusministeriön suorassa alaisuudessa. Ammattikorkeakoulukoulutusta ja sen tavoitteiden toteutumista valvoo kuitenkin edelleen opetusministeriö. Vuonna 2016 ammattikorkeakoulujen lukumäärä on 26. Niistä 24 ammattikorkeakoulua toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa ja Högskolans på Åland Ahvenanmaan maakuntahallinnon ja Poliisiammattikorkeakoulu sisäasiainministeriön alaisuudessa. Ammattikorkeakouluja on noin 70 paikkakunnalla. (Arene ry.)

Alueellisen yhteistyön vahvistaminen ja kehittäminen ovat olleet ammattikorkeakoulujen tehtäviä perustamisesta lähtien. Ammattikorkeakoulujen intressi ja samalla myös velvoite on olla aktiivinen alueellisessa kehittämistyössä yhdessä alueen muiden organisaatioiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa (Jongbloed, Enders & Salerno 2008). Ammattikorkeakouluissa opetushenkilöstön oletetaan tunnistavan ja ennakoivan työelämätarpeita sekä toisaalta kouluttajien odotetaan arvioivan ja kyseenalaistavan työelämän toimintamalleja ja kehittävän niitä (Tynjälä, Kekäle & Heikkilä 2004, 6-15). On tärkeää, että työelämän kehitystarpeet huomioidaan ammattikorkeakoulujen opetuksessa (Salonen 2010).

Alueellisen yhteistyön vahvistaminen ja kehittäminen painottuvat myös ammattikorkeakoululaissa, jossa ammattikorkeakouluille määritetään seuraavat tehtävät:

”Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee edistää elinikäistä oppimista.” (Ammattikorkeakoululaki 4 §, 932/2014.)

2

Kieltenopetuksen rooli ja siihen liittyvää kehittämistyötä ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakoulututkinnon kielitaitovaatimukset määritellään myös amk-asetuksessa (352/8, 2003 ja 1129/7, 2014).

2.1 Kieliopinnot kiinteä osa ammattikorkeakoulututkintoa

Ammattikorkeakoulut syntyivät suurimmaksi osaksi opistoasteen pohjalta, mikä merkitsi tason nostamista entiseltä opistopohjalta korkeakoulutasoisiksi opinnoiksi sekä luonnollisesti myös laadun nostamista. Korkeakouluasema kasvatti ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimuksia merkittävästi. Tätä tukivat myös yhteiskunnan asettamat uudet kielitaitovaatimukset tuleville työelämän ammatillisille. Suomi oli liittynyt Euroopan unioniin ja näin ollen suomalaisten yritysten kansainvälistymisen myötä yritysten odotukset kielitaidon tasosta olivat lisääntyneet.

Ammattikorkeakoulujen perustamisesta alkaen ammattikorkeakouluissa ymmärrettiin, että kielenopetuksen tehtävänä oli saada opiskelijat ymmärtämään kielitaidon merkitys osana ammatillista osaamista ja ammatillista kehittymistä. Korkeakoulututkintoa edellyttävissä työtehtävissä selviytyminen edellyttää yksittäiseltä ammatilliselta moniulotteista kielitaitoa, vuorovaikutus- ja kulttuurista osaamista sekä halua ja kykyä tämän osaamisen jatkuvaan itsenäiseen kehittämiseen. Korkeakoulututkinnon suorittanutta koskevat ammatillisesti suuntautuneen kielitaidon (VOLL/LSP, ESP, EAP) osaamisvaatimukset pätevät mielestämme yhtä lailla ammattikorkeakoulututkinnon kuin yliopistotutkinnon suorittaneeseen (ks. lisää yliopistojen kielikeskusten opetuksesta ja sen tavoitteista esim. Räsänen 2008).

Kieltenopetusta ohjaa yksiselitteisesti ammattikorkeakouluasetus (352/8, 2003 ja 1129/7, 2014) ja sen pykälä opiskelijan kielitaidosta:

”Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa:

1) sellainen suomen ja ruotsin kielen taito, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen; sekä

2) sellainen yhden tai kahden vieraan kielen kirjallinen ja suullinen taito, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen.” (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2003 ja 2014.)

2.2 Ammatillisuus kieliopinnojen lähtökohtana

Kieliopinnot ovat ainoita ammattikorkeakouluopintoja, joiden osaamisvaatimukset on määritelty lainsäädännössä (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2003 ja 2014), vaikka muuten ammattikorkeakouluilla on autonomia opintojen tavoitteiden ja sisältöjen sekä tutkintojen ja opetuksen sisällöistä. Ammattikorkeakouluasetus korostaa ammatillista kielen osaamista, ts. kieliopinnoilla on selkeä ammatillakohtainen tavoite ja lähtökohdat. Ammattikorkeakoulujen kielenopetus edustaa ammatillisesti suuntautuneita kieliopintoja (Vocationally Oriented Language Learning VOLL) sekä erityisalojen kielenopetusta (Languages for Specific Purposes LSP). Kieliopinnojen sisällöt, teemat ja sanasto käsittelevät sitä ammatillaa, jolla opiskelija opiskelee. Kieliopinnoilla on vahvasti väli-neellinen rooli: opiskelijat tarvitsevat erityisalan kielitaitoa menestyäkseen ammatillisissa tilanteissa, työelämässä tai työharjoittelussa. (Ks. esim. Dudley-Evans & St John 1998, Strevens 1988, Vogt & Kantelinen 2013). Jaatisen mukaan (2007) ammatillisesti suuntautuneille kieliopinnoille on tyypillistä, että kielitaitoa ja ammatillista osaamista tulee kehittää kokonaisuutena, ts. ammatillista sisältöä ei voi erottaa kielen oppimisesta.

Yleissivistävässä koulutuksessa (peruskoulu, lukio) hankittava kielitaito luo pohjan työelämässä tarvittavalle ammatilliselle kielitaidolle. Yleissivistävien kieliopinnojen tavoitteena on yleiskielisen viestinnän perusvalmiuksien saavuttaminen (esim. LOPS 2015; POPS 2014). Yleissivistävissä kieliopinnoissa harjoitetaan arkipäivän suullisia ja kirjallisia kielenkäytön tilanteita, perussanastoa ja perusrakenteita, ääntämistä ja oikeinkirjoituksen tärkeimpiä periaatteita unohtamatta kohdekielen kulttuuriin tutustumista. Yleissivistävät kieliopinnot luovat perustan, jonka päälle rakennetaan työelämässä ja tietyssä ammatissa tarvittavaa kielitaitoa. Yleiskielitaitoa, työelämän kielitaitoa ja ammatillista/erityisalan kielitaitoa ei ole tarpeen rajata erilleen toisistaan, vaan ne ovat osin päällekkäisiä ja toisiaan täydentäviä (Härmälä 2010).

Valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (352/2003, 1129/2014) linjataan ammatillisen kielenopetuksen tavoitteet, jotka ovat samansuuntaiset Eurooppalaisen viitekehyksen (Kielten oppimisen, opettamisen ja

arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys) linjausten kanssa (EVK 2003). Eurooppalainen viitekehys (englanninkielinen alkuperäisversio Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment, CEFR 2001) toimii kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin viitekehysnä sekä käsikirjana kaikille kieltenopetuksen parissa työskenteleville. EVK korostaa eurooppalaista monikielisyttä ja kulttuuritietoutta sekä yhteistyön edistämistä eurooppalaisten oppilaitosten kesken. EVK korostaa myös kielenkäytön toiminnallisuutta (EVK 2003, 28-30). Toiminnallisella kielenkäytöllä viitataan erilaisten tehtävien suorittamiseen kielen avulla. Toiminnallista kielenkäyttöä korostettiin myös Kielikoulutuspoliittisessa projektissa (KIEPO), joka toteutettiin Suomessa vuosina 2005-2007 (ks. Kielikoulutuspoliittinen projekti KIEPO). Projektissa asiantuntijat selvittivät suomalaisen kielikoulutuksen nykytilaa ja tulevaisuuden tarpeita.

Eurooppalaisessa viitekehysessä määritetään kielten oppimisen ja opettamisen tavoitteeksi yksilötasolla *monikielisyys* eli *plurilingualismi*. Sen mukaan opiskelijan kielitaito voi olla hyvin erilainen eri kielissä ja kielen käytön eri alueilla. On tärkeää, että opiskelijaa kannustetaan arvostamaan kaikkea kielitaitoaan, koska tavoitteena on kehittää opiskelijan kielellistä osaamista. Ihmisen ajattelussa eri kulttuurit ja kielet eivät ole omissa lokeroissaan, vaan vuorovaikutuksessa toisiinsa. Eri kielenkäyttötilanteissa, mm. suulliset ja kirjalliset tilanteet, ihminen voi joustavasti siirtyä kielestä toiseen tai käyttää itse aktiivisesti jotain kieltä ja samaan aikaan ymmärtää keskustelukumppaniaan, vaikka tämä käyttäisi toista kieltä. Tai ihminen voi jopa vaihdella eri kieliä viestin perillemenon varmistamiseksi. (EVK 2003.) Plurilingualismi antaakin hyvän perustan nykypäivän kielten opetuksen suunnittelulle.

Ammattikorkeakoulujen kielikoulutuksen tavoitteena ei ole pelkästään työssä tarvittavan ammatillisen terminologian, ammatillisten sisältöjen ja teemojen opettaminen, vaan kieliopintojen tavoitteena on yhtä lailla kehittää opiskelijan henkilökohtaista ja ammatillista kasvua, jolloin opiskelijoiden tarpeet nähdään laajemmassa elinikäisen oppimisen ammatillisessa ja koulutuksellisessa kontekstissa. Kielten oppiminen on yksilöllinen, läpi elämän jatkuva prosessi. Kieliopinnoissa kannustetaan ja rohkaistaan opiskelijoita elinikäiseen oppimiseen ja tarjotaan heille

tiedollisia, taidollisia ja asenteellisia valmiuksia (Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä 2007; Jaatinen 2007; Egloff & Fitzpatrick 1997). Eurooppalaisessa viitekehysessä esitetyt lähtökohdat ja linjaukset monikielisydestä ja monikulttuurisuudesta nivoutuvat hyvin yhteen elinikäisen oppimisen teemaan (EVK 2013). Elinikäinen oppiminen tulisi nähdä henkilökohtaisena prosessina ja henkilökohtaisena kehittymisenä, koska oppimista tapahtuu jatkuvasti, kaikkialla ja läpi elämän (Billett 2010). Oppimista – mukaan lukien kielten oppiminen – ei tapahdu pelkästään muodollisessa koulutuksessa, vaan myös esimerkiksi ulkomailla, työelämässä, perheen parissa, harrastuksissa tai vaikkapa virtuaalimaailmassa.

2.3 Katsaus tehtyyn kieltenopetuksen kehittämistyöhön

Ammattikorkeakouluissa on tehty runsaasti sekä valtakunnallista että paikallista tutkimusperustaista kieltenopetuksen kehittämistyötä ammattikorkeakouluhistorian alusta eli 1990-luvulta alkaen. Kaiken laatutyön perimmäisenä tavoitteena on nähtävissä pyrkimys turvata opiskelijoille riittävä kieli- ja viestintäkompetenssi, jonka avulla he voivat selviytyä tulevien työtehtäviensä kieli-, viestintä- ja kulttuuriosaamisen tarpeista. Työnantajien tulee voida luottaa siihen, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla on asetuksessa kuvattu kielitaito riippumatta siitä, mistä ammattikorkeakoulusta, miltä koulutusosalta ja mistä koulutuksesta hän on valmistunut.

Tätä valtakunnallista vertailukelpoisuutta on etsitty ja etsitään tutkimusperustaisen kehittämistyön avulla suoraan ja välillisesti valtakunnallisissa projekteissa ja työryhmissä, erilaisissa rajatuimmista teemakohtaisista kansallisissa ja kansainvälisissä projekteissa sekä yksittäisten kieltenopettajien aloitteesta ja toimesta esimerkiksi lukuisten opinnäytetöinä tehtyjen tutkimusten puitteissa. Valtakunnallisissa hankkeissa on etsitty kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen valtakunnallisen vertailtavuuden ja korkean laadun edistämiseksi muun muassa strategiатыön ja yhteisten periaatteiden avulla.

Jo ammattikorkeakoulutoiminnan alkuaikoina opetusministeriö kiinnitti huomiota erilaisiin kieltenopetuksen käytänteisiin. Opetusministeriö katsoi aiheelliseksi asettaa vuonna 1998 työryhmän selvittämään ammattikor-

“
On tärkeää, että opiskelijaa kannustetaan arvostamaan kaikkea kielitaitoaan, koska tavoitteena on kehittää opiskelijan kielellistä osaamista.”

keakoulun kieltenopetuksen silloista tilaa ja pohtimaan, miten kieltenopetusta tulisi kehittää jatkossa. Työryhmän aloitteesta ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen tilasta laadittiin laaja selvitys vuonna 1999. Selvityksessä kävi ilmi, että kieltenopetuksen käytännöissä oli paljon vaihtelevuutta ammattikorkeakoulujen välillä ja myös yksittäisen ammattikorkeakoulun sisällä. Mm. pakollisten kieliopintojen laajuus ja kontaktiopetuksen määrä vaihtelivat ammattikorkeakoulujen välillä. Arviointikäytännöissä oli runsaasti eroavaisuuksia. Työryhmä päätyi esittämään ammattikorkeakouluille kehittämistoimenpiteitä, joiden tavoitteena oli yhdenmukaistaa kieltenopetuksen käytäntöjä. (Sajavaara 1999.)

Lisäksi opetusministeriö jakoi rahaa kahteenkymmeneen kieltenopetuksen kehittämishankkeeseen kaudelle 1999 - 2000. Etusija annettiin hankkeille, jotka toteutettiin usean ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Kun näin jälkikäteen – viisitoista vuotta hankkeiden toteutuksen jälkeen – pohditaan näiden kehittämishankkeiden vaikutuksia ammattikorkeakoulujen kieltenopetukseen, voidaan todeta, että kaksi kieltenopetuksen arviointia kehittävä hanketta on vaikuttanut siihen, että 2000-luvulla on ollut hyvät valmiudet ottaa käyttöön yhtenäiset arviointikäytännöt eri ammattikorkeakouluissa. Hankkeessa Kielitaidon arvioinnin yhdenmukaistaminen ammattikorkeakouluissa

Perusajatuksena tulee olla, että kaikki osaaminen on yhtä arvokasta riippumatta siitä, millaisessa ympäristössä osaaminen on hankittu.”

(AMKKIA) tavoitteena oli arviointikäytänteiden yhdenmukaistaminen eri ammattikorkeakouluissa ja eri koulutusaloilla. Kielitaidon taitotasokuvaukset linkitettiin Euroopan neuvoston 6-portaiseen taitotasosteikkoon, jolloin tavoitteena oli kansainvälisen vertailtavuuden varmistaminen. Keskeistä hankkeessa oli kieltenopettajien saama täydennyskoulutus kielitaidon arvioinnin kehittämiseksi. (Ks. tarkemmin Juurakko & Takala 2001). Näin ammattikorkeakoulun kieltenopettajilla oli mahdollisuus saada tietoa ja ottaa käyttöön kielitaidon arviointiin suunnatut taitotasosteikit jo 2000-luvun alkupuolella. Taitotasot ovat keskeinen osa Eurooppalaista viitekehystä: taitotasosteikit pyrkivät luonnehtimaan kielen oppijoiden vieraan kielen taitoa tasoitain aloittelijoista edistyneisiin (EVK 2003).

Toinen arviointiin liittyvä hanke oli Suullisen kielitaidon arviointi ammattikorkeakouluissa. Suullisen kielitaidon arviointi oli 2000-luvun alussa vielä uutta ammattikorkeakouluissa. Hankkeessa pyrittiin lisäämään ammattikorkeakoulujen opettajien valmiuksia suullisen kielitaidon arvioinnissa ja kehittämään luotettavia arviointimenetelmiä suulliseen kielitaidon mittaamiseen. Hankkeessa opettajilla oli mahdollisuus yhteistyössä kehittää testejä suullisen kielitaidon mittaamiseen eri kieliin ja

eri aloille. (Airola 2001.) Hankkeessa saadun täydennyskoulutuksen myötä oli selkeästi nähtävissä, että suullisen kielitaidon harjoittelu ja arviointi tuli kiinteäksi ja luontevaksi osaksi kieltenopetusta kaikissa ammattikorkeakouluissa.

Arviointihankkeisiin osallistui yli 60 ammattikorkeakoulujen kieltenopettajaa. Opetusministeriön rahoittamien hankkeiden päätyttyä yhteistyön jatkaminen kieltenopetuksen kehittämiseksi tuntui luonteelta vaihtoehdolta. Yhteistyö jatkui mm. benchmarking-hankkeessa, johon osallistui viisi pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulua (Löfström 2001) ja COP-Stadia -hankkeessa, jossa tavoitteena oli kieltenopetuksen laadunvarmennus (Löfström, Kantelinen, Johnson, Huhta, Luoma, Nikko, Korhonen, Penttilä, Jakobsson & Miikkulainen 2002). Yhdessä yliopistojen kielikeskusten kanssa toteutettiin KORU-hanke. Hankkeen tavoitteena oli yhdenmukaistaa ruotsin kielen arviointia korkeakoulujen kesken ja saada ruotsin arvosanat yhteismitallisiksi valtioneuvoston kielitutkinnoissa määriteltyjen vastaavien arvosanojen kanssa. Tätä tavoitetta edesauttoivat hankkeessa laaditut korkeakoulujen yhteiset ruotsin kielen taitotasokriteerit. (Elsinen & Juurakko-Paavola 2006.)

Vuonna 2005 ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa otettiin käyttöön Bolognan prosessin mukainen ECTS-järjestelmä, jossa tavoitteena oli ottaa käyttöön yhtenäinen opintojen mitoitustajärjestelmä kaikkialla Euroopassa. ECTS-järjestelmä loi tarpeen opetussuunnitelmien uudistamiseen, joka puolestaan lisäsi tarvetta kieltenopettajien yhteistyölle yli korkeakoulurajojen. Materiaalien pohjalta laadittiin kaikille ammattikorkeakouluille suunnattu ydinainesanalyysi opetussuunnitelmatyön tueksi. (Airola & Piironen 2005.)

Bolognan prosessissa kiinnitettiin huomiota myös elinikäisen oppimisen merkitykseen. Tavoitteeksi kirjattiin mm. tutkintojen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottaminen, mikä edistäisi kansainvälistä liikkuvuutta. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) oli nostettu esille eurooppalaisessa koulutus kentässä jo 1990-luvulla. Suomalaisille korkeakouluille AHOT tuli tutuksi vuonna 2007, jolloin opetusministeriön Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen korkeakouluissa -muistiossa suositeltiin, että kaikissa korkeakouluissa tulee luoda ja ottaa käyttöön luotettava, yhdenmukainen ja läpinäkyvä AHOT-menettely. Perusajatuksena tulee olla, että kaikki osaaminen on yhtä arvokasta riippumatta siitä, millaisessa ympäristössä osaaminen on hankittu. (Opetusministeriö 2007.) Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kieltenopettajat ottivat aktiivisen roolin aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. AHOT-korkeakouluissa hankkeessa kielen ja viestinnän työryhmä sai aikaiseksi onnistuneen yhteistyön tuloksena sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa noudatettavan kieli- ja viestintäopintojen AHOT-ohjeistuksen. (Airola 2013.) Viimeisin ammattikorkeakoulujen kieltenopettajien yhteistyöhanke oli ruotsin kielen opettajien Elitgruppen-täydennyskoulutushanke (2012 – 2014). Hankkeessa 33 ammattikorkeakoulun ruotsin opettajaa perehdytettiin motivoivaan ohjaukseen. (Ks. tarkemmin Juurakko-Paavola 2014.)

2.3.1 Arenen kielityöryhmältä suositukset yhtenäisiksi käytännöiksi

Vaikka asetusteksti (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003 ja 1129/2014) määrittää ammattikorkeakoulujen viralliset valtakunnalliset tavoitteet kieliohjainten osalta, jokainen ammattikorkeakoulu pystyy

itse päättämään, kuinka näiden kielitaitotavoitteiden saavuttamiseksi toimitaan ja miten saavutettu kielitaitotaso testataan. Koska ammattikorkeakouluilla ei ollut yhteisiä valtakunnallisia kieli- ja viestintäopintojen linjauksia 2000-luvun alussa, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry perusti vuonna 2003 Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämistyöryhmän selvittämään kieltenopetuksen kehittämistarpeita, suuntaamaan kieltenopetuksen kehittämistyötä ammattikorkeakouluissa mm. yhteisten periaatteiden ja strategiatyön avulla sekä edistämään kieltenopetusta yhteisten hankkeiden avulla (ks. Arenen kielityöryhmä).

Kielityöryhmä teetti kartoituksen, jolla selvitettiin ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämistarpeita. Ammattikorkeakouluilta kysyttiin pakollisten ja vapaasti valittavien kielten tarjonnasta, lähtöasotestauksesta, valmentavista opinnoista, hyväksiluvuista ja korvaavuuksista. Lisäksi tiedusteltiin, oliko ammattikorkeakouluissa laadittu kieltenopetuksen strategiaa. Mittavan kartoituksen tulosten pohjalta kielityöryhmä laati luonnoksen valtakunnallisista kielten käytäntösuosituksista, joiden tavoitteena oli yhtenäistää suomalaisten ammattikorkeakoulujen kieltenopetusta. (Ks. Arenen kielityöryhmä.)

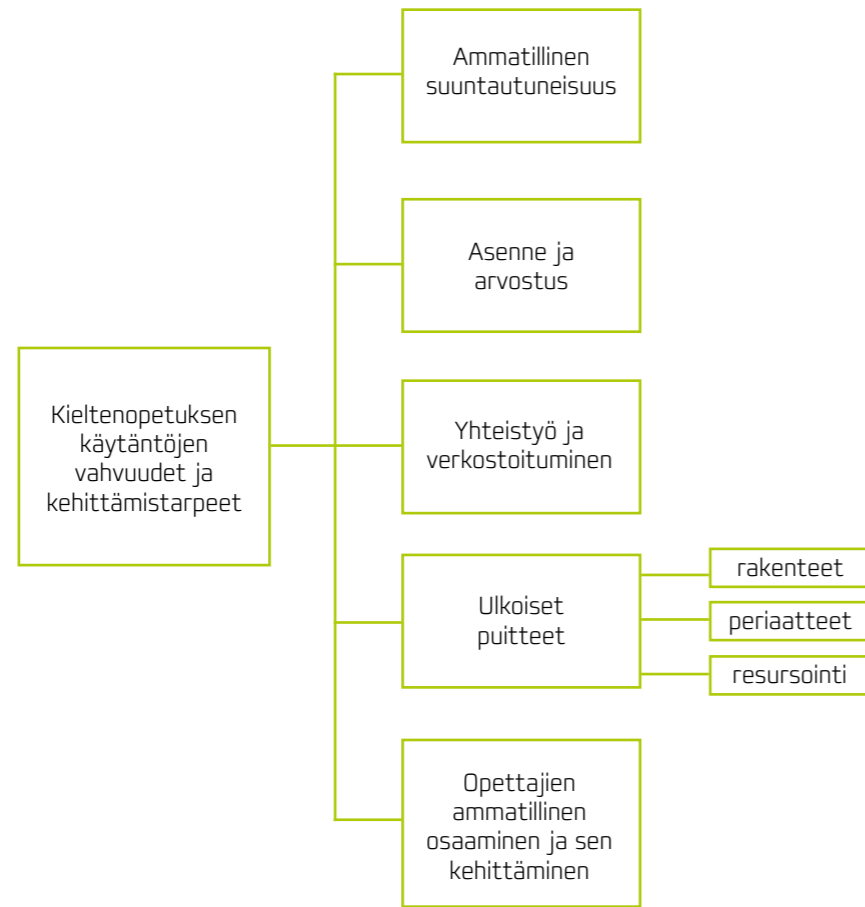
2.3.2 Kartoitus suositusten vastaanotosta

Joensuun yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos sai kielityöryhmältä toimeksiannon tutkimusraportin laatimiseksi ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämistarpeista (ks. Kantelinen & Heiskanen 2004). Lausuntokierroksen jälkeen Arene suosittelee käytäntösuositusten käyttöönottoa lukuvuonna 2005-2006 alkavista opinnoista lähtien (Suositukset kieltenopetuksen käytännöiksi ammattikorkeakouluissa 2004). Arenen kielityöryhmän jäsenenä olimme kiinnostuneita siitä, miten Arenen käytäntösuositukset oli otettu vastaan ammattikorkeakouluissa. Kartoitimme kyselytutkimuksella, kuinka laajasti suosituksista oltiin tietoisia eri ammattikorkeakouluissa, kuinka suositukset oli huomioitu ja otettu vastaan, kuinka hyödyllisinä suositukset oli koettu, millä tavoin suosituksia oli toteutettu kieltenopetuksen kehittämiseksi sekä haluttiinko suosituksia jatkossakin. Hankimme aineiston keväällä 2006 kaikille ammattikorkeakoulujen kieltenopettajille (N=616) ja rehtoreille (N=31) lähetetyllä verk-

kokyselyllä, johon vastasi 36.4% kieltenopettajista ja 48.4% rehtoreista. (Kantelinen & Airola 2008.)

Kartoituksen tulokset osoittivat, että osassa ammattikorkeakouluja suositusten mukaiset käytännöt olivat olleet suurelta osin käytössä jo ennen suositusten antamista, kun taas osassa ammattikorkeakouluja suosituksia ei ollut otettu käyttöön vielä reilu puoli vuotta käyttöönottoajankohdan jälkeen eli keväällä 2006. Suositusten vastaanotto

vaihteli siis laidasta laitaan. Kuitenkin suurin osa kieltenopettajista ja rehtoreista toivoi suosituksia jatkossakin. Kartoituksessa kieltenopettajat kuvasivat kieltenopetuksen vahvuuksia ja kehittämistarpeita, jotka olivat ryhmiteltävissä viiteen teemaan: ammatillinen suuntautuneisuus, asenne ja arvostus, yhteistyö ja verkostoituminen, ulkoiset puitteet (rakenteet, periaatteet, resursointi) sekä opettajien ammatillinen osaaminen ja sen kehittäminen (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen vahvuudet ja kehittämistarpeet kieltenopettajien kokemana (Kantelinen & Airola 2008, 101)

Ensimmäinen teema VOLL/LSP –perustainen opetus viittaa ammattialakohtaiseen kieltenopetukseen, ts. opettajat seuraavat ja hyödyntävät ajantasaisia työelämätarpeita kieli- ja viestintäopinnoissa ja huomioivat työelämän viestintätilanteet kieli- ja viestintäopintojen sisällöissä ja toteutuksessa (esim. ajantasaisen alakohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit). Toinen teema-alue kieltenopetuksen käytännön vahvuuksissa ja kehittämistarpeissa painottaa kieltenopetukselle myönteistä asennetta ja ilmapiiriä. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön myönteisyys kieltenopetusta kohtaan on edellytyksenä opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen, kuten monikielisuuden ja kulttuurisen osaamisen, kehittymiselle. (Kantelinen & Airola 2008.)

Kolmannessa teema-alueessa painottuvat yhteistyöverkostojen merkitys: kielten ja viestinnän opettajien toimivat yhteistyöverkostot ammattialan edustajiin, kieliopintojen ja ammattiaineiden välinen integrointi sekä yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun ulkopuolella. Neljäs teema-alue, ts. ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen ulkoiset puitteet, selittää ammattikorkeakoulun sisällä tehtäviä kieliopintoihin kuuluvia valintoja: miten kieli- ja viestinnänopetus organisoidaan ammattikorkeakoulussa, millaista kieli- ja viestintäopintojen tarjontaa korkeakoulussa on sekä miten kieliopintojen opetus, suunnittelu ja arviointi resursoidaan. Näihin liittyviä päätöksiä kielten ja viestinnän opettajat eivät voi tehdä yksin, vaan valintojen ja päätösten tekeminen edellyttää yhteistyötä muiden ammattikorkeakoulutoimijoiden kanssa. Teema-alueessa viisi kuvataan kieltenopettajien ammatillista osaamista ja sen kehittämistä. Kieltenopettajat kokevat merkityksellisenä ammattitaitonsa päivittämisen ja kehittämisen sekä arvostavat täydennyskoulutus- ja jatkokoulutusmahdollisuuksia. (Kantelinen & Airola 2008.)

Arenen kielityöryhmässä otettiin käytäntösuositukset pohdittavaksi uudelleen, koska käyttöön otetut suositukset koskivat vain vieraita kieliä ja toista kotimaista kieltä, mutta ei äidinkieltä. Vuonna 2006 annettiinkin päivitetty käytäntösuositukset, joissa oli huomioituna äidinkieli. Vuonna 2004 annettujen suositusten lisäksi päivityksissä oli suositukset suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamiseen opiskelijan koulusivistyskielestä riippuen sekä suositus todistusmerkinnöistä, suositukset kypsyysnäy-

tetilaisuuden järjestämisestä ja kypsyysnäytteen kieliasun arvioinnista sekä KORU-suositukset ja ruotsin kielen taitotasokuvaukset. (Suositukset kieltenopetuksen käytännöiksi ammattikorkeakouluissa 2006.) Tuoreimmat käytäntösuositukset kielten ja viestinnän opetukseen on tehty vuonna 2016 ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän asiantuntijatiimin toimesta (Kielten ja viestinnän opetuksen käytäntösuositukset ammattikorkeakouluissa 2016).

Arenen kielityöryhmän toiminta päättyi vuonna 2007. Kielityöryhmän seuraajaksi ammattikorkeakoulujen kielten vastuupettajien kokous perusti vuonna 2008 ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän asiantuntijatiimin, jonka tehtäviin kuuluu mm. valtakunnallisten linjausten kehittäminen ja amk-kieltenopetuksen sisältöihin vaikuttaminen.

Asiantuntijatiimin mukaan ammattikorkeakoulujen kieli- ja viestintäopintojen tavoitteena on:

”että opiskelija oppii viestimään tarkoituksenmukaisesti ja taitavasti oman ammattialansa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa vähintään toisella kotimaisella kielellä, yhdellä tai kahdella vieraalla kielellä sekä omalla äidinkielellään. Kansallisten ja kansainvälisten vaatimusten saavuttamiseksi on olennaisen tärkeää, että kielten ja viestinnän opetus huomioidaan ammattikorkeakoulujen strategisessa suunnittelussa. Kieltenopetuksen ensisijainen tehtävä on tukea ammattikorkeakoulujen strategisten tavoitteiden saavuttamista. Yhteiset käytännöt ja suositukset ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetukseen edistävät ja tukevat ammattikorkeakoulujen laatutyötä.” (Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuositukset 2016.)

Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän asiantuntijatiimin toiminta jatkuu edelleen. Ryhmä vastaa kieltenopetuksen käytäntösuositusten päivittämisestä. Ryhmä on laatinut mm. tiedotteen ammattikorkeakoulujen koulutuksesta vastaaville kielten ja ammattiaineiden integroinnin merkityksestä (Integrointitiedote amkien koulutuksesta vastaaville 2013) sekä laatinut monikielisyyskannanoton, jossa kiinnitetään huomiota siihen, että kielten resursoinnin vähentäminen on johtanut monessa ammattikorkeakoulussa siihen, että opiskelija voi ottaa opiskeltavakseen vain tutkinnon pakolliset kielet, vaikka työelämässä tarvitaan yhä enemmän kieli- ja kulttuuri- ja viestintäosaamista (Monikielisyyskannanotto 2010).

Työkalusta pyrittiin tekemään joustava ja avoin. Itsearviointiin tavoitteeksi asetimme kielenopetuksen laadunvarmistuksen tukemisen ja edistämisen koko ammattikorkeakouluverkostossa.”

Auditoinnissa käytetään kriteeristöä, joka on skaalattu neljä eri kehitysvaihetta sisältävälle asteikolle. Kriteeristö sisältää puuttuvan, alkavan, kehittyvän ja edistyneen laadunhallinnan luonnehdinnat kaikista auditointikohteista. Läpäistyään auditoinnin korkeakoulu saa laatuleiman ja korkeakoulu lisätään Korkeakoulujen arviointineuvoston verkkosivuilla ylläpidettävään auditoitujen korkeakoulujen rekisteriin. Laatuleima on voimassa kuusi vuotta arviointineuvoston auditointipäätöstä koskevasta kokouksesta. Korkeakouluilta saatujen palautteiden ja auditointiraporttien mukaan auditoinnit ovat vauhdittaneet laatujärjestelmien ja toimintatapojen systemaattista kehittämistä. Auditointien myötä on myös syntynyt ainutlaatuisen kattava ja vertailun mahdollistava arviointiaineisto koko suomalaisesta korkeakoululaitoksesta. (Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsi- ja vuosiksi 2011–2017, 2012.)

Vuonna 2014 Korkeakoulujen arviointineuvostojen toiminta siirrettiin uuteen Kansalliseen koulutuksen arviointikeskukseen (myöhemmin arviointikeskus). Kolme keskeistä arviointityyppiä ovat korkeakoulujen laatujärjestelmien auditoinnit, koulutusjärjestelmää koskevat teema-arvioinnit ja tekniikan alan koulutusohjelma-arvioinnit. Uuden arviointikeskuksen tehtäväksi määriteltiin tiedon tuottaminen koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen kehittämistä varten koko opetustoimen osalta. Keskuksen yhteydessä toimii korkeakoulujen arviointijaosto, joka päättää korkeakouluja koskevien arviointien hankesuunnitelmista, suunnittelu- ja arviointiryhmien kokoonpanosta sekä korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointien lopputuloksista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus vastaa Suomessa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutuksen arvioinnista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Korkeakoulut ovat rakentaneet itsenäisesti laadunvarmistusjärjestelmänsä nojautuen valtakunnallisesti annettuihin raameihin. Ulkoisten auditointien lisäksi ammattikorkeakouluissa toteutetaan säännöllisesti sisäisiä auditointeja, jotka kohdentuvat eri teemoihin (vrt. Isola & Ahvenlampi 2016, Turkin, Penttinen & Matikainen 2015). Opetuksen laatua arvioidaan valtakunnallisesti ammattikorkeakouluista valmistuville opiskelijoille kohdennetulla AVOP-kyselyllä, joka on myös osa ammattikorkeakoulujen uutta rahoitusmallia. Rahoitusmalli otettiin käyttöön ammattikorkeakouluissa vuonna 2014 ja se painottaa koulutuksen tuloksia (OKM 2012, OKM 2015). Valtakunnallisen AVOP-kyselyn rinnalla ammattikorkeakoulut toteuttavat säännöllisesti opiskelijoiden lukuvuosipalautte- ja opintojaksopalauttekyseilyjä. Myös työelämäpalautetta kerätään useimmissa ammattikorkeakouluissa vuosittain.

3.2 Huomiota myös kielen ja viestinnän opetuksen laadunarviointiin

Laadunarviointi oli noussut keskeiseksi teemaksi kaikissa suomalaisissa korkeakouluissa Bolognan prosessin myötä. Ammattikorkeakoulujen auditoinneissa kieli- ja viestintäopinnot ovat olleet osa korkeakoulun perustehäviön laadunhallintaa ja niiden toimivuutta on voitu arvioida osana tutkintotavoitteista koulutusta, mutta yhteistä kielenopetuksen laadunarvioinnin mittaria ei ole

ollut olemassa. Olimme kartoittaneet vuonna 2006 Arenerin kielenopetuksen käytäntösuositusten vastaanottoa ammattikorkeakoulujen kielenopettajien ja rehtoreiden keskuudessa (luku 2.3.2). Halusimme vielä jatkaa kehittämistyötä, koska kansainvälisyysosaaminen ja siihen liittyen kielenopetus painottuvat ammattikorkeakoulututkintojen sisällöissä ja painotuksissa. Tavoitteenamme oli kehittää ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen laadunarviointiin itsearviointityökalu, joka palvelee kielen ja viestinnän opetuksen tutkimus- ja kehittämistyötä Bolognan prosessin tavoitteiden, ammatillisesti suuntautuneen (VOLL/LSP) kielenopetuksen periaatteiden ja elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Tavoitteenamme itsearviointityökalun suunnitteluvaiheessa oli, että työkalu palvelee korkeakoulujen sisällä tehtävää kielen ja viestinnän opetuksen laadunarviointia ja kehittämistyötä sekä tuottaa tiivistä, mutta kuitenkin kattavaa tietoa ammattikorkeakoulujen kielen ja viestinnän opetuksen laadusta ja sen kehittämistarpeista. Työkalusta pyrittiin tekemään joustava ja avoin. Itsearviointiin tavoitteeksi asetimme kielenopetuksen laadunvarmistuksen tukemisen ja edistämisen koko ammattikorkeakouluverkostossa.

Korkeakoulutuksen laadunvarmistus koostuu opetusministeriön määritelmän mukaisesti kolmesta elementistä: kansallisesta korkeakoulupoliittisesta ohjauksesta, kansallisesta arviointitoiminnasta ja korkeakoulujen omasta laadunvarmistuksesta (Opetusministeriö 2004). Ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen itsearvioinnissa on kysymys korkeakoulujen omasta laadunvarmistuksesta. Jyväskylän yliopistossa (2015) määritellään itsearviointi seuraavasti: ”Yksikkö voi arvioida omaa toimintaansa, tavoitteitaan, toimintaedellytyksiään tai toiminnan tuloksia. Arviointiprosessi voi koskea esimerkiksi toimintaympäristöä, opetusta tai oppimista. Itsearviointi on tietoisuutta syventävää arviointia, jossa yksilö on omaa tai yhteisönsä toimintaa arvioiva subjekti”.

hello
bonjour
здравствуйте

**KUVAUS ITSEARVIOINTI-
MITTARISTA JA SEN
KEHITTÄMISESTÄ,
KOKEILUSTA JA
KÄYTTÖKOKEMUKSISTA**

4

Itsearviointimittarin kehittäminen – suunnittelusta pilotoinnin kautta käyttöön

*Itsearvioinnilla tietoa
ammattikorkeakoulujen kielten
ja viestinnän opetuksen laadusta
opettajien näkökulmasta.*

Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointiin soveltuvaa mittaria on kehitetty pitkään jatkuneena prosessina, jossa olemme hyödyntäneet mahdollisimman paljon vuoropuhelua alan tutkijoiden, kouluttajien ja kehittäjien kesken. Itsearviointimittarin kehittämisprosessin vaiheet on koottu tiivistetysti taulukkoon 1.

Taulukko 1. AMK-kieltenopetuksen itsearviointimittarin kehittämisen vaiheet

Kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointimittarin kehittämisen työvaiheet		
Työvaihe	Ajankohta	Lisätietoa
Tutkimusperustaisten lähtökohtien kokoaminen: kansainvälinen alan teoria- ja tutkimuskirjallisuus, empiirinen tutkimus suomalaisissa ammattikorkeakouluissa	2005-2009	Airola & Kantelinen 2008 ja 2009; Kantelinen & Airola 2009
Itsearviointimittarin kokeiluversion laatiminen	2009-2010	
Itsearviointimittarin kokeiluversion käytännön testaus kahdessa amk:ssa	Helmikuu 2011	Kantelinen, Rantanen & Airola 2011
Muokaus ja kehittäminen. Kokeilusta saatujen tulosten ja kokemusten hyödyntäminen mittarin muokkauksessa ja kehittämisessä [selkeys, tarkkuus, toimivuus]	syksy 2011	
Laajempi kokeilu. Esitestauksen perusteella parannellun itsearviointimittarin avulla toteutettu itsearviointi 18 amk:ssa [239 opettajaa itsearvioijina]	Maaliskuu 2012	Airola, Kantelinen & Kiiskinen 2013
Itsearvioinnin alustavat tulokset lähetettiin 18 korkeakoululle ammattikorkeakoulujen nimeämille yhteyshenkilöille	Toukokuu 2012	
Alustavien itsearviointitulosten hyödyntämistä amk:ssa kartoittava sähköpostikysely lähetettiin ammattikorkeakoulujen nimeämille yhteyshenkilöille	Marraskuu 2012	
Toinen itsearviointi mittarin käytettävyyden ja toimivuuden testaamiseksi [Karelia-amk 2014/2015]	Touko-kesäkuu 2014	
Viimeistely nykymuotoonsa. Itsearviointimittari, jossa viisi pääulottuvuutta [jotka kokoavat 17 yksittäistä laatukriteeriä]	2016	

4.1 Tutkimusperustaisten lähtökohtien kokoaminen

Itsearviointimittarin suunnittelu pohjautui teoriaan ja käytäntöön. Mittarin laadinnassa huomioimme omien 2000-luvulla toteutettujen tutkimustemme tulokset AMK-kieltenopetuksen laatutyöstä (esim. Kantelinen & Airola 2008, Airola & Kantelinen 2009). Merkittävän painoarvon mittarin suunnittelussa sai vuonna 2006 toteuttamamme kartoitus Arene ry:n kielenopetuksen suosituksista (ks. luku 2.3.2). Aineisto hankittiin kaikille silloisille ammattikorkeakoulujen kielenopettajille (N=616) ja rehtoreille (N=31) lähetetyllä verkkokyselyllä, johon vastasi kielenopettajista 36.4% ja rehtoreista 48.4%.

Kartoituksessa esille tulleet kielenopetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet (ks. kuvio 1) antoivat arvokasta taustatietoa itsearviointimittarin suunnittelua varten (Kantelinen & Airola 2008). Lisäksi hyödynsimme suunnitteluvaiheessa kansainvälistä ja kansallista ammatillisesti suuntautunutta kielenopetusta käsittelevää teoria- ja tutkimuskirjallisuutta (esim. Airola 2001; Dudley-Evans & -St John 1998; Elsinen & Juurakko 2006; EVK 2003; Jaatinen 2007; Juurakko & Takala 2001; Kantelinen & Heiskanen 2004; Kielikoulutuspoliittinen projekti KIEPO 2007; Robinson 2000).

4.2 Itsearviointimittarin kokeiluversion laatiminen

Kielenopetuksen itsearvioinnin toteuttajina ovat kielten ja viestinnän opettajat, jotka arvioivat itsearvioinnissa kielten ja viestinnän opetusta kukin omassa ammattikorkeakoulussaan. Kehittämämme itsearviointimittarin kokeiluversio koostui 17 laatukriteeristä. Ryhmittelimme laatukriteerit kolmen sisältöteeman alle:

- 1 Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus (3 laatukriteeriä)
 - 1A Ammatillinen suuntautuneisuus
 - 1B Työelämän kieli- ja viestintäkompetenssi
 - 1C Ajantasaiset työelämätarpeet
- 2 Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus (11 laatukriteeriä)
 - 2A Ammatillinen suuntautuneisuus

- 2B Kieliopintojen ja ammattiaineiden integrointi
 - 2C Oppimistulosten arviointi
 - 2D Kansainvälisyys ja kielimyrönteisyys
 - 2E Elinikäisen oppimisen tukeminen
 - 2F Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
 - 2G Kieltenopetuksen teoreettinen viitekehys
 - 2H Eurooppalainen viitekehys käsikirjana
 - 2I Kieltenopetuksen organisointi
 - 2J Kieliopintojen tarjonta
 - 2K Kieliopintojen resursointi
- 3 Kielenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen (3 laatukriteeriä)
- 3A Yhteistyöverkostot oman korkeakoulun sisällä
 - 3B Yhteistyöverkostot oman korkeakoulun ulkopuolella
 - 3C Kielenopettajien ammatillinen kehittyminen

Tarjotaksemme itsearviointia tekeville opettajille mahdollisuuden myös vapaamuotoiseen kielenopetuksen kuvaukseen sisällyttimme jo itsearviointimittarin kokeiluversioon avokysymyksen ”Kuinka kuvaaisit omin sanoin kielten ja viestinnän opetuksen laatua tällä hetkellä omassa korkeakoulussasi?”. Varsinaisen itsearviointitiedon lisäksi halusimme opettajilta omakohtaisia kokemuksia mittarin toimivuudesta ja käyttökelpoisuudesta. Tämän tiedon hankkimiseksi lisäsimme seuraavan: ”Vapaamuotoista palautetta edellä olevan itsearviointimittarin toimivuudesta”.

Laatukriteereiden arviointia varten laadimme nelipor-taisen asteikon: puuttuva, alkava, kehittyvä, edistynyt. Asteikko on tullut tutuksi korkeakoulujen arviointineuvoston käyttämänä arviointiasteikkona (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi 2007). Itsearviointimittarin käyttöohjeissa avasimme asteikon kutakin tasoa sanallisesti yleisellä tasolla seuraavasti: puuttuva - kyseisen tekijän esiintyminen ei ole todennettavissa, alkava - kyseisen tekijän esiintyminen on todennettavissa satunnaisesti ja vain osassa toimintoja, kehittyvä - kyseisen tekijän esiintyminen on todennettavissa useissa toiminnoissa ja säännöllisesti, edistynyt - kyseisen tekijän esiintymisestä on pitkäjänteinen näyttö, eli tekijä toimii ja toteutuu käytännössä ja sen toteutumista arvioidaan ja dokumentoidaan päämäärätietoisesti (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Laatukriteerien itsearvioinnissa käytetty asteikko (1-4)

Asteikkovaihtoehto	Vaihtoehdon sisältö
puuttuva [1]	Toiminta ei ole todennettavissa. Toimintaa ei seurata eikä kehitetä.
alkava [2]	Toiminta on todennettavissa satunnaisesti ja paikoitellen. Toimintaa ei juurikaan seurata eikä kehittämisessä ole suunnitelmallisuutta.
kehittyvä [3]	Toiminta on todennettavissa säännöllisesti, siihen liittyvä seuranta- ja kehittämistyö on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaisesti dokumentoitua. Toimintaan liittyvät tavoitteet ja vastuut ovat selkeästi määriteltynä.
edistynyt [4]	Toiminta on todennettavissa systemaattiseksi ja vakiintuneeksi. Toiminnan päämäärätietoinen seuranta- ja kehittämistyö tukevat erinomaisesti korkeakoulujen laajempaakin kehittämistä. Toiminta ja siihen liittyvät menettelytavat ovat ajantasaisia ja avoimesti dokumentoituja.
En osaa arvioida, koska en tunne asiaa	Varsinaisen asteikon ulkopuolelle jäävä vaihtoehto siltä varalta, että jokin laatukriteerien ilmaisemista sisällöistä olisi itsearviointia tekeväälle opettajalle koko ammattikorkeakoulun osalta täysin vieras.

Lisäksi kukin laatukriteeri oli itsearviointityökalussa kuvattu sanallisesti neljänä eriaisteisena toteutumana eli asteikon jokaisella tasolla (ks. liite 1). Jos arvioitava kriteeri on puuttuva, se tarkoittaa, että kriteerissä kuvattua toimintaa ei ole käytössä ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksessa. Asteikko alkava viittaa toiminnan satunnaisuuteen, kun taas kehittyvä tasolla toiminta on säännöllistä, mutta toiminnasta puuttuu kuitenkin pitkäjänteinen näyttö eikä sen toteutumista arvioida ja dokumentoida suunnitelmallisesti. Jos toiminta on kirjattu ammattikorkeakoulun strategiadokumentteihin ja / tai opetussuunnitelma-asiakirjoihin ja sen toimivuudesta on pitkäaikainen näyttö, voidaan toimintaa arvioida edistyneeksi.

Itsearvioinnin alkuun kuvasimme itsearviointimittarin laatukriteerit ja arviointiasteikon sekä arvioinnin tavoitteet. Korostimme sitä, että opettajan tehtävänä on arvioida kutakin laatukriteeriä koko oman ammattikorkeakoulunsa kielten ja viestinnän opetuksen näkökulmasta yleisellä tasolla, ei siis pelkästään oman opetuksensa näkökulmasta. Siltä varalta, että jokin laatukriteeri on opettajalle täysin vieras, on mittarissa edellä kuvattujen neljän asteikko-

vaihtoehdon lisäksi vaihtoehto ”En osaa arvioida, koska en tunne asiaa”.

Itsearviointimittarin luonnosta luetutettiin työstämisen eri vaiheissa useampaan kertaan yleensä koulutuksen kehittämisen sekä erityisesti kielenopetuksen ja sen kehittämisen asiantuntijoilla sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa. Heiltä saatuja kommentteja hyödyntäen muokkasimme itsearviointimittaria sisällöllisesti ja kielellisesti tavoitteena mahdollisimman selkeä, ytimekäs ja helppokäyttöinen kokonaisuus. Saimme itsearviointimittarin kokeiluversion käyttövalmiiksi syksyllä 2010.

4.3 Itsearviointimittarin kokeiluversion käytännön testaus kahdessa ammattikorkeakoulussa

Koska itsearviointityökalu oli suunniteltu Pohjois-Karjalassa, oli luonnollista, että pilotointiympäristönä toimi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu (nykyisin Karelia-ammattikorkeakoulu). Pilotointikohteeksi pyysimme myös Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun silloista yhteistyökumppania Savonia-ammattikorkeakoulua. Neuvottelimme itsearviointityökalun pilotoinnista molempien korkeakoulujen kanssa. Sovimme, että itsearviointi

toteutetaan keväällä 2011 samanaikaisesti molemmissa ammattikorkeakouluissa. Lähetimme sähköisen linkin itsearviointityökaluun helmikuussa 2011 Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa ja Savonia-ammattikorkeakoulussa kyseisenä ajankohtana työskennelleille kielten ja viestinnän opettajille (N=72) neljällä eri paikkakunnalla: Joensuu (PKAMK) sekä Kuopio, Varkaus ja Iisalmi (Savonia-amk). Itsearviointiin osallistui 32 opettajaa (44 %), joista 17 edusti Savonia-amk:aa ja 15 Pohjois-Karjalan amk:aa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kielten ja viestinnän opetuksen vahvuusiksi Pohjois-Karjalan amk:ssa ja Savonia-amk:ssa nousivat opettajien itsearvioinneissa kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus, työelämän kieli- ja viestintäkompetenssin näkyminen käytännön opetuksessa, oppimistulosten arvioinnin yhteiset linjaukset ja kieltenopetuksen organisointi. Kehittämistä vaativina kohteina näyttäytyivät puolestaan ajantasaisten työelämätarpeiden huomiointi kieliopintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa, kieliopintojen ja ammattiaineiden integrointi, kansainvälisyys ja kielimyrönteisyys, elinikäisen oppimisen tukeminen, aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT), kieltenopetuksen teoreettinen viitekehys, kieliopintojen tarjonnan monipuolisuus ja määrä, kieliopintojen resursointi, yhteistyöverkostot ammattikorkeakoulun sisällä ja ammattikorkeakoulun ulkopuolella sekä kieltenopettajien ammatillinen kehittyminen.

Esittelimme tuloksia toukokuussa 2011 Savonia-amk:n ja Pohjois-Karjalan amk:n laatutyöstä vastaaville henkilöille sekä molempien ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opettajille. Tilaisuuksissa keskusteltiin erilaisista odotuksista tulosten suhteen. Kielten ja viestinnän opetuksen vastuuhenkilöt olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä itsearvioinnin tuottamaan tietoon sekä opetuksen vahvuuksista että kehittämistarpeista. Ehkä suurin yllätystekijä oli opettajien ammatillisen kehittymisen tukemisen saama varsin kielteinen arviointi, sillä ammattikorkeakoulujen laatuvaastavien mielestä kielten ja viestinnän opettajien ammatilliseen kehittymiseen oli panostettu hyvinkin paljon. Keskusteluissa tuotiin erittäin positiivisena tekijänä esiin se, että kieliopintojen vahvuudet ja kehittämiskohteet oli nyt ammattikorkeakoulukohtaisesti dokumentoitu, mikä mahdollisti päämäärätietoisien kehittämistyön aloittamisen ja/tai jatkamisen. Osa kieltenopettajista tote-

si mittarin toimivuutta koskeneissa avovastauksissaan, että itsearvioinnissa oli liikaa tekstiä, mikä saattoi vaikuttaa lannistavasti arviointihalukkuuteen. Palautetilaisuudessa pohdittiinkin tekstin määrää, kuitenkin suurin osa läsnä olevista oli sitä mieltä, että tekstiä tulee olla riittävästi, jotta henkilö on tietoinen siitä, mistä itsearvioinnissa on kyse. (Ks. Kantelinen, Rantanen & Airola 2011.)

4.4 Muut ammattikorkeakoulut mukaan kieliopintojen itsearviointiin

Koska pilotointi kahdessa ammattikorkeakoulussa tuntui toimivalta ja korkeakoulujen kieltenopetusta hyödyttävältä, päätimme muokata itsearviointimittaria saadun palautteen perusteella ja sen jälkeen tarjota mahdollisuutta kaikille ammattikorkeakouluille osallistua kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointiin. Kehitimme itsearviointityökalua kahdessa ammattikorkeakoulussa toteutetun kokeiluvaiheen tuottaman palautteen perusteella alkusyksyllä 2011. Ammattikorkeakouluilta saamamme palautteen perusteella itsearviointityökalun teksti käännettiin englanniksi, jotta itsearviointiin voivat osallistua kaikki kieltenopettajat, myös ne opettajat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Kieliopintojen itsearviointi oli tarkoitus suorittaa kaikissa ammattikorkeakouluissa lukuun ottamatta Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulua ja Savonia-ammattikorkeakoulua, joissa oli jo toteutettu työkalun pilotointi.

Helmikuun alussa 2012 otimme sähköpostitse yhteyttä ammattikorkeakoulujen rehtoreihin. Viestissämme kerroimme, että tavoitteena on toteuttaa kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointi kaikissa ammattikorkeakouluissa ja jokaisella ammattikorkeakoululla on mahdollisuus osallistua itsearviointiin. Kuvasimme viestissämme itsearvioinnin tavoitetta, joksi oli asetettu saada selville mahdollisimman tiivis ja silti kattava kuvaus ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadusta. Mittari palvelee erityisesti ammattikorkeakoulun sisältä käsin tehtävää laadunarviointia. Kerroimme myös, että itsearvioinnin suorittavat korkeakoulun kielten ja viestinnän opettajat. Itsearviointi toteutetaan sähköisesti ja siihen vastaaminen vie noin 15 – 30 minuuttia. Tiedustelimme myös, tarvitaanko itsearvioinnin toteuttamiseen tutkimuslupaa kyseiseltä ammattikorkeakoululta. Pyysimme ilmoittamaan ammattikorkeakoulun nimeämän itsearvioinnin yhteyshenkilön. Viesti lähetettiin kaikkien 25 ammattikorkeakoulun rehto-

reille ja rehtoreita pyydettiin vastaamaan sähköisen linkin kautta.

Myönteiset vastaukset osallistumispyyntöön tulivat 18 rehtorilta, joten itsearviointi toteutettiin näissä ammattikorkeakouluissa maaliskuussa 2012. Sähköinen linkki suomen- ja englanninkieliseen Itsearviointilomakkeeseen lähetettiin rehtorin nimeämälle yhteyshenkilölle, jonka tehtävänä oli välittää linkki kaikille kyseisen ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opettajille. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa, jonka jälkeen lähetettiin uusi viesti ja vastausaikaa pidennettiin vielä kaksi viikkoa.

Itsearvioinnin toteutti 18 ammattikorkeakoulussa yhteensä 239 kielten ja viestinnän opettajaa eli lähes puolet kaikista kyseisenä ajankohtana kyseisissä ammattikorkeakouluissa työskennelleistä kielten ja viestinnän opettajista (46%, N=517). Itsearvioinnin kattavuus vaihteli suuresti ammattikorkeakouluittain: ammattikorkeakoulukohtaisesti tarkasteltuna 20-89% kielten ja viestinnän opettajista teki itsearvioinnin.

4.5 Tutkimusaineiston käsittely

Tavoitteenamme oli raportoida itsearvioinnin tulokset ammattikorkeakoulukohtaisesti kullekin itsearviointiin osallistuneelle korkeakoululle kevään 2012 aikana. Nopeaa tietoa itsearvioinnin tuloksista omassa ammattikorkeakoulussa toivottiin useista ammattikorkeakouluista: itsearvioinnin tulokset haluttiin käsiteltäviksi ennen kesän vapaajaksoja erilaisissa kehittämispalaverissa. Lisäksi tuloksia haluttiin osassa ammattikorkeakouluista hyödyntää jo seuraavan syksyn kieli- ja viestintäopintojen suunnittelussa.

Verkkokyselyllä koottu aineisto oli valmiiksi sähköisessä muodossa, mikä helpotti aineiston käsittelyä ja vähensi myös riskiä käsittelyvaiheessa aineistoon tulevasta mahdollisista koodausvirheistä. Kvantitatiivinen aineisto käsiteltiin ja analysoitiin SPSS-ohjelman avulla. Ammattikorkeakouluille toimitetut itsearvioinnin tulokset raportoimme suorina jakaumina ja prosenttijakaumina. Itsearviointimittarin lopussa vastaajilla oli ollut mahdollisuus vastata avokysymykseen: ”Kuinka kuvaisit omin sanoin kielten ja viestinnän opetuksen laatua tällä hetkellä omassa korkeakoulussasi?”. Avovastausaineiston analysoimme manuaalisesti. Analysoinnissa sovellettiin aineistolähtöisesti sisällönanalyysiä ja teemoittelua niin, että avovastausten

aineisto sijoitettiin itsearvioinnissa laatuksiteerien ryhmitelyssä käytetyn kolmen sisältöteeman alle. Luotettavuuden varmistamiseksi laadullisen aineiston analysoinnissa käytettiin rinnakkaistyöskentelyä. HuK Riikka Kettunen Itä-Suomen yliopistosta osallistui ohjauksessamme avovastausaineistojen ammattikorkeakoulukohtaisten tiivistelmien tekemiseen.

Aineistoa analysoidessamme päätimme raportoida tulokset ammattikorkeakouluille itsearviointimittarissa käytettyjen kolmen sisältöteeman mukaisesti, esittäen tulokset kielten ja viestinnän opetuksen vahvuuksina ja kehittämiskohteina. Tulosten tulkinnessa katsoimme laatuksiteerin ammattikorkeakoulujen kieliopintojen vahvuudeksi, mikäli laatuksiteerin keskiarvo oli käytetyllä 1-4 asteikolla kolme tai enemmän (3= kehittyvä) ja puolestaan kehittämiskohteeksi, mikäli keskiarvo oli alle kolme.

5

Ammattikorkeakoulut itsearviointinsa tuottaman tiedon hyödyntäjinä

Itsearviointi antaa mahdollisuuden kielten ja viestinnän opetuksen kehittämiseksi.

5.1 Itsearviointilla löydetty kielten ja viestinnän opetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet

Toukokuussa 2012 lähetimme sähköpostitse kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointin alustavat tulokset ammattikorkeakoulun itsensä nimeämille yhteyshenkilöille. Raportoimme jokaiselle itsearviointissa mukana olleelle ammattikorkeakoululle kyseisen ammattikorkeakoulun tulokset. Tarkastelimme kielten ja viestinnän opetuksen vahvuuksia ja kehittämiskohteita sisältöteemoittain keskiarvojen valossa. Raportoimme ammattikorkeakouluille kyseisen ammattikorkeakoulun keskiarvot sekä kaikkien mukana olleiden ammattikorkeakoulujen keskiarvot laatu-kriteereittäin. Vapaamuotoisista itsearvioinneista laadimme kullekin ammattikorkeakoululle ammattikorkeakoulu-kohtaisen tiivistelmän, johon liitimme mukaan opettajien itsearviointilomakkeeseen kirjaamat kommentit.

Seuraavassa esitämme itsearviointin tulokset eli kielten ja viestinnän opetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet kaikkien ammattikorkeakoulujen osalta sisältöteemojen

mukaisesti. Tuloksia ei julkisteta ammattikorkeakoulu-kohtaisesti, koska olimme ilmoittaneet mukana olleille ammattikorkeakouluille, että ammattikorkeakoulukoh- taiset tulokset raportoidaan vain kyseiselle ammattikor- keakoululle.

Itsearviointimittariin sisältyi 17 laatukriteeriä, jotka oli sijoitettu kolmen sisältöteeman alle:

1. Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus (3 kri- teeriä),
2. Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus (11 kriteeriä),
3. Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen (3 kriteeriä).

5.1.1 Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus

Ensimmäisessä sisältöteemassa tarkastellaan kieliopin- tojen ammatillista suuntautuneisuutta. Tulokset tämän sisältöteeman vahvuuksista ja kehittämiskohteista esite- tään taulukossa 3.

Taulukko 3. Kieliopintojen ammatillinen suuntautuneisuus: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Laatukriteeri (tunnus ja sisältö)	F= 239	itsearviointi skaalalla 1-4*					f ei osaa arvioida (tyhjä)
		min – max	\bar{x}	keskihajonta	Mo	Me	
1A Ammatillinen suuntautuneisuus strategia-asiakirjoissa tai opetussuunnitelmissa	223	1-4	3,04	,773	3	3	15 (1)
1B Työelämän kieli- ja viestintäkompetenssin näkyminen käytännön opetuksessa	230	1-4	2,97	,759	3	3	8 (1)
1C Ajantasaisten työelämätarpeiden huomiointi kieliopintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa	236	1-4	3,32	,730	4	4	2 (1)

*1=puuttuva, 2=alkava, 3=kehittyvä, 4=edistynyt

Taulukko 4. Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Laatukriteeri (tunnus ja sisältö)	F=239	itsearviointi skaalalla 1-4*					f ei osaa arvioida [tyhjä]
		min – max	\bar{x}	keskihajonta	Mo	Me	
2A Ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen opetusmenetelmät (esim. ajantasaisten alakohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit)	226	2-4	3,20	,732	3	3	9 [4]
2B Kieliopintojen ja ammattiaineiden keskinäinen integrointi	233	1-4	2,52	,714	2	2	5 [1]
2C Oppimistulosten arviointi	232	1-4	3,16	,720	3	3	6 [1]
2D Kansainvälisyys ja kielimyrönteisyys	231	1-4	2,94	,780	3	3	6 [2]
2E Elinikäisen oppimisen tukeminen	208	1-4	2,58	,818	2	3	26 [5]
2F Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	228	1-4	3,11	,703	3	3	9 [2]
2G Kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen	216	1-4	2,37	,703	2	2	20 [3]
2H Eurooppalainen viitekehys käsikirjana	219	1-4	3,00	,854	3	3	18 [2]
2I Kielten ja viestinnän opetuksen organisointi	229	1-4	3,07	,982	4	3	8 [2]
2J Kieli- ja viestintäopintojen tarjonta	230	1-4	3,02	,812	3	3	7 [2]
2K Kieli- ja viestintäopintojen resursointi (koskien opetus- ja opiskelutiloja, opintopisteiden ja kontaktiopetuksen määrää ym.)	226	1-4	2,47	,773	2	2	11 [2]

*1=puuttuva, 2=alkava, 3=kehittyvä, 4=edistynyt

Kun kielten ja viestinnän opettajat arvioivat ammattikorkeakoulunsa kieliopintojen ammatillista suuntautuneisuutta, vahvuudeksi luokiteltavia laatukriteereitä oli kaksi (keskiarvo yli 3): Ammatillinen suuntautuneisuus strategia-asiakirjoissa tai opetussuunnitelmissa (3,04) sekä ajantasaisten työelämätarpeiden huomiointi kieliopintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa (3,32). Kielten ja viestinnän opettajat kokivat, että heidän korkeakoulunsa kieliopinnot olivat ammatillisesti suuntautuneita; opetus nähtiin hyvin ammattiin valmentavana ja tämä tavoite oli myös dokumentoitu opetussuunnitelmissa. Tosin on myös kiinnitettävä huomiota siihen, että peräti 15 opettajaa ei osannut arvioida tätä laatukriteeriä. Myös ajantasaisten työelämätarpeet oli huomioitu kieliopintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kehittämistarpeeksi arvioitiin työelämän kieli- ja viestintäkompetenssin näkyminen käytännön opetuksessa.

Avoimissa vastauksissa kielten ja viestinnän opettajat kommentoivat tarkemmin kukin oman ammattikorkeakoulunsa kielten ja viestinnän opetuksen laatua. Suurin osa opettajien tarkentavista kommenteista oli luonteeltaan positiivisia.

Kielten ja viestinnän opetuksen erityinen vahvuus on luja kytkentä työelämään.

Kielten ja viestinnän opetuksen laatu on mielestäni tällä hetkellä korkea; kehittyvän ja edistyneen välimaastossa.

Kielten ja viestinnän opetus laatu on hyvä ja päätoimisilla opettajilla on työhön vaadittava koulutus.

Opiskelijapalautteen perusteella laatu on hyvä.

Kaikki vastaajat eivät olleet vakuuttuneita kielten ja viestinnän opetuksen korkeasta laadusta koko ammattikorkeakoulun tasolla tarkasteltuna.

Opetuksen laatu yksittäisen opettajan vastuulla.

Opetuksen laatu on pelottavan epätasaista.

5.1.2 Pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus

Toisessa sisältöteemassa tarkastelun kohteena on pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutus, johon sisältyi 11 laatukriteeriä. Tulokset esitetään taulukossa 4.

Kielten ja viestinnän opettajien arvioissa pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutusta vahvuudeksi kaikkien itsearviointiin osallistuneiden ammattikorkeakoulujen yhteisessä aineistossa osoittautuivat seuraavat

kuusi laatukriteeriä: ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen opetusmenetelmät (3,20), oppimistulosten arviointi (3,16), aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (3,11), kielten ja viestinnän opetuksen organisointi (3,07), kieli- ja viestintäopintojen tarjonta (3,02) ja eurooppalainen viitekehys käsikirjana (3,00). Kehittämiskohteiksi nousivat seuraavat viisi laatukriteeriä: kieliopintojen ja ammattiaineiden keskinäinen integrointi (2,52), kansainvälisyys- ja kielimyrönteisyys (2,94), elinikäisen oppimisen tukeminen (2,58), kielten ja viestinnän opetuksen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen (2,37) ja kieli- ja viestintäopintojen resursointi koskien opetus- ja opiskelutiloja, opintopisteiden ja kontaktiopetuksen määrää ym. (2,47).

Koska tämä sisältöteema sisälsi runsaasti kielten ja viestinnän opettajien käytännön työhön liittyviä näkökulmia, tarkentavia kommentteja avoimiin vastauksiin tuli runsaasti kaikista ammattikorkeakouluista. Olemme ryhmitelleet tämän sisältöteeman avoimet vastaukset kolmeen ryhmään: yleistä kielten ja viestinnän opetuksen käytänteistä, resursointi ja kieltenopetuksen organisointi.

Positiivisia kommentteja tuli runsaasti liittyen kielten ja viestinnän opetuksen käytänteisiin yleisellä tasolla.

Opiskelijat ovat tasavertaisessa asemassa ammattikorkeakoulussamme pitkäjänteisen yhteistyön seurauksena.

Kieltenopetuksen käytännöt ovat yhtenäistyneet yhteisen viitekehys- ja arviointityökalun kautta.

Yhteistyö ammattiaineiden kanssa on tiivistä, monipuolista ja toimivaa.

Pyrimme yhdistämään kielet erilaisiin projekteihin jolloin kielen käyttö tulee autenttiseksi ja on kommunikointikieli.

Kielten ja viestinnän opettajat antoivat runsain mitoin myös negatiivista palautetta koskien pedagogisten ja hallinnollisten prosessien toteutusta.

Pitäisi olla yhteiset käytänteet, esim. arviointi.

Kieltenopettajat hajallaan eri koulutusohjelmissa. Eri yksiköt tarjoavat täysin erilaisia mahdollisuuksia opiskelijoille.

Kieltenopettajat haluaisivat tehdä yhteistyötä ammattiaineiden kanssa, mutta kiinnostusta sieltä ei ole tullut. Siksi kieltenopetus on usein omana irrallisena osiona.

Euroopan suuret kielet ongelma – ei rahaa, ei opiskelijoita.

Osa opettajista on mukana tieto- ja viestintätekniikka-koulutuksessa, ja he ovat tottuneita ja innostuneita TVT:n käyttäjiä. Osa opettajista on taas perinteisen kontaktiope- tuksen kannalla eivätkä halua käyttää edes Moodle-oppi- misalustaa.

Opetuksen ja siihen liittyvien tehtävien resursointi osoittautui itsearvioinnissa todelliseksi kielten ja viestin- nän opettajien huolenaiheeksi. Huoli yhä pienenevistä resursseista oli yhteinen lähes kaikissa ammattikorkea- kouluissa.

Taloudellisten resurssien niukkuus vaikuttaa negatiivi- sesti kielten ja viestinnän laadun kehittämiseen.

Laadun uhkana on pienenevät resurssit.

Tuntiresurssien vähenemisen myötä täytyy ottaa yhä enemmän kursseja ja se näkyy työssäjaksamisessakin.

Resurssien puute huutava!

Myös kieltenopetuksen organisointi tuotti runsaasti kommentteja. Osassa ammattikorkeakouluja toimi it- searvioinnin toteuttamisen ajankohtana kielikeskuksen tyyppinen organisaatio, jolloin kielten ja viestinnän ope- tus koordinoidaan kielikeskuksesta ja kielten ja viestinnän opettajat kuuluvat hallinnollisesti kielikeskukseen. Osassa ammattikorkeakouluja kielten ja viestinnän opettajat ovat

osa koulutusohjelmien henkilöstöä. Kielten ja viestinnän opettajilla saattaa olla yhteyshenkilö, joka organisoii mm. kielten ja viestinnän opettajien yhteisiä kokoontumisia. Osa kielten ja viestinnän opettajista oli keskitetyn mal- lin kannalla, osa taas katsoi, että hajautettu malli toimii paremmin.

Kielikeskus on meillä toiminut hyvin.

Kielikeskuksen perustaminen on parasta, mitä ammat- tikorkeakoulumme kieltenopetukselle on milloinkaan ta- pahtunut.

Team work within the language centre is excellent and should be more supported in the future.

Kielten ja viestinnän opetuksen alamäki alkoi kielikes- kuksen purkamisesta, ja sen jälkeen on tapahtunut vain resurssileikkauksia ja työajan kiristämistä.

Ilman keskusjohtoisuutta toimisi paremmin.

5.1.3 Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen

Kolmas sisältöteema käsittelee kieltenopettajien verkos- toitumista ja ammatillista kehittymistä. Taulukossa 5 esi- tetään tämän sisältöteeman tulokset.

Taulukko 5. Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen: kaikki ammattikorkeakoulut (N=18)

Laatukriteeri (tunnus ja sisältö)	F= 239	itsearviointi skaalalla 1-4*					f ei osaa arvioida [tyhjä]
		min – max	\bar{x}	keskihajonta	Mo	Me	
3A Yhteistyöverkostot oman korkeakoulun sisällä	229	1-4	2,78	,730	3	3	9 [1]
3B Yhteistyöverkostot oman korkeakoulun ulkopuolella	218	1-4	2,39	,693	2	2	18 [3]
3C Kielten ja viestinnän opettajien ammatillisen osaamisen ylläpito ja kehittäminen	229	1-4	2,59	,936	3	3	7 [3]

*1=puuttuva, 2=alkava, 3=kehittyvä, 4=edistynyt

Kieltenopettajien verkostoituminen ja ammatillinen kehittyminen -sisältöteemassa kaikki laatukriteerit ar- vioitiin kehittämiskohteiksi: yhteistyöverkostot oman korkeakoulun sisällä (2,78), yhteistyöverkostot oman korkeakoulun ulkopuolella (2,39) ja kielten ja viestinnän opettajien ammatillisen osaamisen ylläpito ja kehittämi- nen (2,59). Kielten ja viestinnän opettajien vapaamuotoiset kuvaukset osoittivat, että yhteistyö eri tahojen kanssa ei ollut riittävää.

Yhteistyö puuttuu / on vaillinaista sekä sisällä että ulospäin.

Työelämäyhteydet puuttuvat.

Yhteistyötä ammattiainneiden opettajien ja työelämän edustajien kanssa pitäisi vielä kehittää.

Yhteistyötä saisi olla enemmän niin talon sisällä kuin muiden oppilaitosten kanssa.

Talon tukemasta ammattitaidon ylläpitämisestä tai ke- hittämisestä en ole kuullut juuri puhuttavan.

Opetajilla on myös mahdollisuus kouluttautua kielikes- kuksen tuella.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ensimmäinen sisäl- töteema, kieliopinon ammatillinen suuntautuneisuus, näyttäytyi vahvimpana teemana (ka 3,11). Seuraavaksi vahvin teema oli pedagogisten ja hallinnollisten proses- sien toteutus (ka 2,86). Eniten kehitettävää oli teemassa kieltenopetuksen verkostoituminen ja ammatillinen ke- hittyminen (ka 2,59).

Lähes kaikista itsearvioinneissa mukana olleista am- mattikorkeakouluista tuli vielä kevään 2012 aikana posi- tiivista palautetta itsearvioinnin tuloksista. Kävi ilmi, että monessa ammattikorkeakoulussa itsearvioinnin tuloksia oli käsitelty esimerkiksi kehittämisspäivillä tai laatu- tiimien kokouksissa. Päätimmekin, että keräämme loppuvuodesta 2012 palautetta siitä, miten itsearvioinnin tuloksia on kä- sitelty ammattikorkeakouluissa.

5.2 Itsearvioinnin tuloksista toimenpiteisiin

Olimme lähettäneet itsearvioinnin ammattikorkeakou- lukohtaiset tulokset ammattikorkeakouluille toukokuu- sa 2012. Jo keväällä saimme eri ammattikorkeakouluilta viestejä, joissa kerrottiin, että itsearvioinnin tuloksia oli käsitelty ammattikorkeakoulun kehittämissalavereissa ja joissakin ammattikorkeakouluissa itsearvioinnin tulokset

olivat johtaneet kehittämistoimenpiteisiin koskien kielten ja viestinnän opetusta. Koska halusimme saada kokonais- kuvan siitä, miten itsearvioinnin tuloksia oli siihen men- nessä käsitelty ja millaisiin mahdollisiin toimenpiteisiin tulosten käsittely oli johtanut, pyysimme sähköpostitse ammattikorkeakoulujen yhteyshenkilöiltä palautetta it- searvioinnin tuloksista puoli vuotta tulosten lähettämisen jälkeen eli marraskuussa 2012. Vastaukset tulivat sähkö- postitse kaikilta 18 ammattikorkeakoululta vuoden 2012 loppuun mennessä.

Itsearvioinnin tulosten käsittelyssä ja hyödyntämisessä oli suuria eroavaisuuksia eri ammattikorkeakoulujen kesken; joissakin ammattikorkeakouluissa itsearvioinnin tulokset olivat johtaneet toimenpiteisiin ja joissakin am- mattikorkeakouluissa tuloksia ei ollut käsitelty lainkaan. Jaoimme itsearviointiin osallistuneet ammattikorkeakou- lut neljään ryhmään reagointitavan mukaan:

- 1) Itsearvioinnin tuloksia olivat käsitelleet sekä ammat- tikorkeakoulun johto että kielten ja viestinnän opettajat, kaikissa näissä ammattikorkeakouluissa tulosten käsittely oli johtanut toimenpiteisiin.
- 2) Itsearvioinnin tuloksia olivat käsitelleet ammattikor- keakoulun kieltenopettajat, tulosten käsittely oli johtanut toimenpiteisiin yhtä lukuun ottamatta kaikissa näistä am- mattikorkeakouluista.
- 3) Itsearvioinnin tulokset oli lähetetty tiedoksi koulutus- vastaaville ja/tai kieltenopettajille, tiedottaminen ei ollut johtanut toimenpiteisiin.
- 4) Itsearvioinnin tuloksia ei ollut käsitelty ammattikorkea- koulun sisällä lainkaan.

5.2.1 Ammattikorkeakoulun johto tietoiseksi itsearvioinnin tuloksista

Seitsemässä ammattikorkeakoulussa ammattikorkeakou- lun johto oli käsitellyt tuloksia yhdessä kielten ja viestin- nän opettajien tai heidän edustajansa kanssa kielten ja viestinnän opettajien kokouksessa, johtoryhmässä, laatu- työryhmän kokouksessa, henkilöstön kehittämisspäivässä tai yliopettajien kokouksissa.

Itsearvioinnin tuloksia on käsitelty koko henkilöstön voimin kehittämisspäivänä. Sen lisäksi kieltenopettajat ovat kommentoineet tuloksia ja tehneet niiden pohjalta kehittä- miskehdotuksia.

Tuloksia on käsitelty kielipalvelujen johdon katselmuksessa, johon osallistuu lähes koko ammattikorkeakoulun ylin johto.

Tuloksia esiteltiin talon ylimmälle johdolle ns. sisäisissä tavoite- ja tulosneuvotteluissa.

Itsearviointituloksiin perustuen oli päätetty tehdä erilaisia ammattikorkeakoulukohtaisia kehittämistoimenpiteitä. Tuloksia oli hyödynnetty koulutuksen kehittämiseen liittyvissä toimenpiteissä mm. opetustoiminnan kehittämisessä, opetussuunnitelmatyössä sekä ammattiaineiden

ja kieltenopetuksen integroinnissa. Kielten ja viestinnän opettajille oli annettu mahdollisuus tehdä opetukseen liittyviä kehittämissuunnitelmia pohjautuen itsearviointituloksiin. Tuloksia oli hyödynnetty myös kielten ja viestinnän opettajien henkilötason kehittämissuunnitelmien laadinnassa.

Tuloksia on hyödynnetty koulutoiminnan kehittämisessä (ryhmään kuuluu kehittämistoiminnasta vastaavat koulutusjohtajat, opintoasiainhallinnon edustaja, koulutusohjelmavastaavia, laatuvaastaava ja opettajia).

Taulukko 6. Kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointitulosten käsittely ammattikorkeakouluissa

Kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointitulosten käsittely ammattikorkeakouluissa (N=18) vuonna 2012		
Ketkä olivat käsitelleet tuloksia?	Millaisia toimenpiteitä oli päätetty toteuttaa?	Muita lisätietoja
Ammattikorkeakoulun johto sekä kielten ja viestinnän opettajat (7 amk:a)	<ul style="list-style-type: none"> » Laadittu lomake kielten ja viestinnän opettajien osaamiskartoitukseen. » Kieltenopettajat tehneet tulosten pohjalta kehittämissuunnitelmia amk:n johdolle. » Tulokset apuna kielipoliittisen ohjelman laadinnassa / opetustoiminnan kehittämisessä / opetussuunnitelmatyössä / kieltenopetuksen ja ammattiaineiden integroinnissa. » Paneuduttu kahteen tai kolmeen itsearviointin heikoimpiin kohtiin. » Kieltenopettajat koottu tiimiksi. 	<ul style="list-style-type: none"> » Tuloksia käsitelty lisäksi koko henkilöstön kehittämissuunnitelmien kokouksessa, laatutyöryhmän kokouksessa. » Kieli- ja viestintäopetuksen itsearviointi liitetty osaksi laatuohjelmää. » Monia kieltenopetuksen kehittämistoimia meneillään. » Kielten ja viestinnän opettajat näkivät aiempaa selvemmin kieltenopetuksen vahvuuksia ja heikkouksia. » Tulokset vahvistaneet kielten ja viestinnän opettajien itseymmärrystä kieltenopetuksesta.
Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opettajat (6 amk:a)	<ul style="list-style-type: none"> » Apuna kieltenopetuksen ja ammattiaineiden integroinnissa, mm. kielten ja viestinnän opettajilla mahdollisuus hakea kehittämishankkeita integrointiin. » Lisää yhteistyöverkostoja amk:n ulkopuolelle. 	<ul style="list-style-type: none"> » Ehdotettu tuloksista keskustelua vararehtorille -> ei reagointia.
Itsearviointin yhteyshenkilö (2 amk:a)	<ul style="list-style-type: none"> » Tulokset kieltenopettajille tai kieltenopettajille ja koulutusvastaaville tiedoksi sähköpostitse. 	
Ei kukaan (3 amk:a)	<ul style="list-style-type: none"> » Tuloksia ei käsitelty. 	<ul style="list-style-type: none"> » Kielikeskus lakkautettu (2 ammattikorkeakoulua). » Epäselvyys yhteyshenkilöstä: amk:n nimeämä yhteyshenkilö vaihtunut.

Tulosten käsittely on johtanut toimenpiteisiin; integrointia ammattiaineisiin ollaan jo alettu suunnittelemaan.

Positiivista oli huomata, että kansainvälistymisen ja sitä myötä kielten ja viestinnän opetuksen kehittämistä oli toteutunut monella rintamalla.

Kv:n osalta olimme osallistuneet muihinkin arviointeihin (KKAn toteuttama arviointi, FUAS, kv-ristiinarviointi), joten toteutettavien kehittämistoimien osalta emme voi tarkkaan määrittää, mistä arvioinnista johtuen mitään kehittämistä teemme.

5.2.2 Kielten ja viestinnän opettajilta konkreettisia kehittämistoimenpiteitä

Kuudessa ammattikorkeakoulussa itsearviointin tuloksia oli käsitelty kielten ja viestinnän opettajien kokouksissa. Tähän ryhmään kuuluivat sellaiset ammattikorkeakoulut, joissa toimi kielikeskus tai vastaava yksikkö, jolloin kielten ja viestinnän opetuksen yksiköllä oli ollut mahdollisuus itsenäisesti päättää kehittämistoimenpiteistä oman yksikkönsä budjetin raameissa. Opettajille oli esitelty itsearviointin ammattikorkeakoulukohtaiset sekä valtakunnalliset tulokset ja yhdessä oli pohdittu, mitä tulokset merkitsivät kyseisen ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen kannalta.

Konkreettisia kehittämistoimenpiteitä olivat olleet kieliopintojen ja ammattiaineiden integrointi, elinikäisen oppimisen tukeminen sekä ulkopuolisten yhteistyöverkostojen luominen.

Konkreettisesti olemme paneutuneet kieliopintojen ja ammattiaineiden integroinnin kehittämiseen.

Mm. luomalla yhteistyöverkostoja oman talomme ulkopuolelle.

5.2.3 Itsearviointin tuloksille vain vähäistä huomiota

Kahdessa ammattikorkeakoulussa itsearviointin yhteyshenkilönä toiminut henkilö oli lähettänyt itsearviointin tulokset sähköpostitse kielten ja viestinnän opettajille ja toisessa ammattikorkeakoulussa edellisten lisäksi myös koulutusvastaaville. Halukkailla opettajilla ja koulutusvastaavilla oli mahdollisuus tutustua itsenäisesti tuloksiin, mutta tuloksia ei ollut käsitelty yhteisesti. Toisesta ammattikorkeakoulusta todettiin, että he odottavat valmista itsearviointin raporttia ennen tulosten käsittelyä.

Olen välittänyt tulokset aikanaan sähköpostitse kieltenopettajille.

Ajattelin ensin odottaa valmista raporttia.

Kolmesta ammattikorkeakoulusta tuli vastaus, että itsearviointin alustavia tuloksia ei ollut lainkaan huomioitu eikä käsitelty. Kahdessa ammattikorkeakoulussa kieli- ja viestintäopintojen organisointi oli muuttunut ja sen myötä kielikeskus oli lakkautettu, eikä ollut vielä tietoa, miten ja kenen toimesta kielten ja viestinnän opetuksen kehittäminen ja laatu työ hoidetaan jatkossa. Kolmannessa ammattikorkeakoulussa itsearviointin alkuvaiheessa toiminut yhteyshenkilö oli nyt toisissa tehtävissä, eikä uusi yhteyshenkilö ollut tietoinen toteutetusta itsearviointista.

Tarkoitus oli käsitellä tuloksia opettajien kanssa syksyn kielikeskuksen kokouksessa, mutta tilanne osaltamme muuttui tämän kielikeskuksen purkamisen vuoksi ja sen mukana suunnitelmat.

En ole asiasta perillä oikeastaan millään tavalla.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointin alustavia tuloksia oli käsitelty tavalla tai toisella lähes kaikissa itsearviointiin osallistuneissa 18 ammattikorkeakoulussa. Itsearviointin tulosten käsittely oli johtanut jonkinlaisiin kehittämistoimiin 12 ammattikorkeakoulussa. Tuloksia oli hyödynnetty ammattikorkeakoulun opetukseen liittyvissä suunnittelu-, kehittämis- tai toteutustoimenpiteissä tai niillä osa-alueilla, jotka olivat osoittautuneet itsearviointin heikoimmiksi kohteiksi kyseisessä ammattikorkeakoulussa. Joissakin ammattikorkeakouluissa arvioinnista käynnistetty kehittämisprosessi oli seurantakyselyn ajankohtana vielä kesken, eikä konkreettisia kehittämiskohteita ollut vielä valittu. Itsearviointin tulosten käsittelyyn oli osallistunut ammattikorkeakoulun johto seitsemässä ammattikorkeakoulussa. Johdon osallistuminen itsearviointin tulosten käsittelyyn on tärkeää, koska se osoittaa, että ammattikorkeakoulun johto on kiinnostunut kansainvälistymisestä ja näkee tärkeänä kieli- ja viestintäopintojen kehittämisen – ja ainakin tässä aineistossa se oli johtanut käsittelyn lisäksi myös toimenpiteisiin. Itsearviointiin perustuvat kehittämistoimenpiteet puolestaan vaihtelivat suuresti ammattikorkeakouluittain, mikä oli ymmärrettävä seuraus siitä, että itsearviointin esillä tulleet kielten ja viestinnän opetukseen liittyvät kehittämistarpeetkin olivat erilaisia. (Airola, Kantelinen & Kiiskinen 2013.)

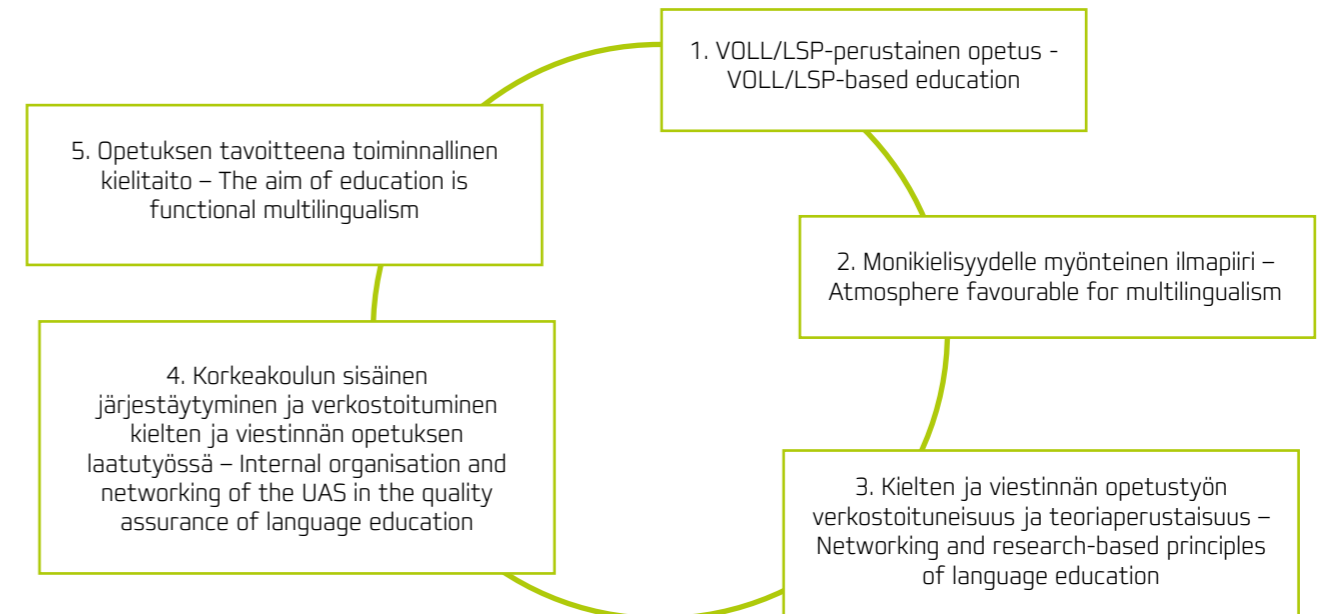
6

Itsearviointiaineistoon pohjautuvat kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit

Itsearviointi tuottaa viisi kielten ja viestinnän opetuksen laadun tunnusmerkkiä.

Saadaksemme selville itsearviointiin pohjautuvat kielten ja viestinnän opetuksen laadun keskeiset tunnusmerkit toteutimme 18 ammattikorkeakoulusta hankitulla aineistolla (N=239, 17 muuttujaa) faktoroinnin (eksploraatiivinen faktorianalyysi, pääkomponenttianalyysi, oblimin rotaatio) tiivistääksemme itsearvioinnissa käytetyt 17 yksittäistä laatukriteeriä muutamaksi laajemmaksi laadun ulottuvuudeksi. Kaikki yksittäiset muuttujat eli laatukriteerit toimivat teknisesti käytössämme olleella aineistolla toteutetussa faktoroinnissa erittäin hyvin eli yhtään yksittäistä muuttujaa ei faktorianalyysin tekovaiheessa jätetty pois. Analysointiprosessissa tarkastelimme ja vertailimme kolmen, neljän, viiden ja kuuden faktorin malleja. Näistä sekä teknisesti perustelluin että sisällöllisesti mielekkäin faktorimalli oli viiden faktorin ratkaisu: siinä 17 yksittäisen laatukriteerin sisältö tiivistyi viideksi ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän laatua kuvaavaksi ulottuvuudeksi. Näin saamamme faktorimalli selitti käytetyssä aineistossa 66% kaikkien muuttujien eli irrallisen laatukriteerin vaihtelusta.

Kullekin ulottuvuudelle latautuneet laatukriteerit mitaavat varsin yhtenäisesti kyseistä ulottuvuutta päätellen korkeista Cronbachin alfan arvoista (.663 - .778) kullekin faktoreille latautuneiden muuttujien pienestä lukumäärästä (3-4) huolimatta. Luvuissa 6.1-6.5 esittelemme yksittellen faktoroinnilla löytämämme viisi kieltenopetuksen laadunulottuvuutta, toisin sanoen sen kuinka yksittäiset laatukriteerit latautuivat viidelle eri faktorille ja siten muodostivat viisi yksittäisiä laatukriteerejä laajempaa laadun indikaattoria. Faktorien sisällöllistä mielekkyyttä tukee vahvasti opettajien vapaamuotoisissa itsearvioinneissa esille tuomat kielten ja viestinnän opetuksen laadun teemat. Valitun viiden faktorin latausmatriisi on liitteenä 3. Koska faktorianalyysi on tehty faktorien välisen korrelaation sallivalla oblimin rotaatiolla, valitun faktorimallin yksittäisten faktorien järjestyksellä ei ole itsearviointimittarin ulottuvuuksien sisällön tai niiden tärkeyden kannalta merkitystä. Esitämme faktoroinnilla esiin saadut kieltenopetuksen keskeiset ulottuvuudet seuraavassa kieltenopetuksen ja viestinnän laadun kuvaamisen kannalta sisällöllisesti mielekkääksi katsomassamme järjestyksessä.

Kuvio 2. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit

Valitsemamme faktorimallin avulla löytyneet viisi ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun tunnusmerkkiä nimesimme seuraavasti:

- 1) VOLL/LSP –perustainen opetus,
- 2) monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri,
- 3) kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus,
- 4) korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatuudessa ja
- 5) opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys. (Ks. kuvio 2.)

Seuraavissa alaluvuissa (6.1-6.5) kuvaamme kunkin muodostetuista viidestä kielten ja viestinnän opetuksen laadun ulottuvuudesta sekä sanallisena tiivistelmänä että taulukkomuotoisena kuvauksena kullekin faktorille latautuneista muuttujista (laatukriteereistä) ja niiden faktorilatauksista. Kunkin alaluvun alkuun olemme liittäneet opettajien tuottamasta vapaamuotoisesta itsearviointiaineistosta poimittua kuvausta kyseisen indikaattorin sisältöön liittyen.

6.1 Ammatillisesti suuntautunut kieltenopetus

Ammattikorkeakoulussamme kieliopintojen käytännön toteutus liittyy vahvasti opiskelijoiden tulevan työelämän arkeen. Opinnoissa harjoitellaan tulevan työelämän viestintätilanteita monipuolisilla ja motivoivilla menetelmillä. (lainaus amk-kieltenopettajan itsearviointista 2012)

Yhdeksi ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadun ulottuvuudeksi valitsemassamme viiden faktorin mallissa nousi opetuksen ammatillisesti suuntautunut luonne (ks. lisää ammatillisesti suuntautuneesta kieltenopetuksesta VOLL/LSP esim. Vogt & Kantelinen 2013).

Nimesimme tämän laatuindikaattorin ”VOLL-/LSP-perustainen opetus”. VOLL/LSP –perustaisella opetuksella viitataan ammattialakohtaiseen kieltenopetukseen. Kieliopintojen käytännön toteutus liittyy vahvasti opiskelijoiden tulevan työelämän arkeen. Opettajat seuraavat ja hyödyntävät ajantasaista työelämätarpeita kieli- ja viestintäopintojen järjestämisessä ja huomioivat työelämän viestintätilanteet kieli- ja viestintäopintojen sisällöissä ja toteutuksessa esim. ajantasaisten alakohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit. (Ks. taulukko 7.)

6.2 Monikielisyttä ja kansainvälistymistä tukeva työilmapiiri

Ammattikorkeakoulussamme on monikielisyydelle ja monikulttuurisuudelle myönteinen ilmapiiri ja kieliopintojen järjestämiseen panostetaan, esim. opetustilat ja -laitteet sekä -materiaalit ovat asianmukaisia, opintojaksoja ja kontaktiopetusta on tarjolla sopivasti. Kieli- ja kulttuuriosaamisen merkitys tulee esille myös ammattiaineissa. Opinnoissa kannustetaan hyödyntämään itsenäisesti ja aktiivisesti myös koulun ulkopuolisia oppimismahdollisuuksia. (lainaus amk-kieltenopettajan itsearviointista 2012)

Taulukko 7. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet – VOLL/LSP-perustainen opetus (Cronbachin alfa .778)

Faktorille latautuneen muuttujan tunnus, sisältö ja lataus faktorilla		
1B	Ajantasaisten työelämätarpeiden seuraaminen ja hyödyntäminen kieli- ja viestintäopinnoissa (lähteenä esim. työelämän kielitaitotarvekartoitusraportit [yleiset, amk:n omat], kieltenopettajien työelämäjaksoilla kokoama tieto)	.843
1C	Työelämän viestintätilanteiden huomiointi kieli- ja viestintäopintojen sisällöissä ja toteutuksessa	.775
2A	Ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen opetusmenetelmät (esim. ajantasaisten alakohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit)	.703

”Monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri” ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorina painottaa kansainvälistymiselle myönteistä ilmapiiriä. Monikielisyttä ja kansainvälistymistä edistävä työilmapiiri tarjoaa hyvän ja motivoivan ympäristön kieltenopetukselle. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön kansainvälisyysmyönteisyys ja ymmärrys monikulttuurisesta maailmasta ovat edellytyksiä opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen, kuten monikielisuuden ja kulttuurisen osaamisen, kehittymiselle. Kieli- ja kulttuuriosaamisen merkitys tulee esille myös ammattiaineissa. Opinnoissa kannustetaan hyödyntämään itsenäisesti ja aktiivisesti myös koulun ulkopuolisia oppimismahdollisuuksia. (Ks. taulukko 8.)

Taulukko 8. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri (Cronbachin alfa .762)

Faktorille latautuneen muuttujan tunnus, sisältö ja lataus faktorille		
2K	Kieli- ja viestintäopintojen resursointi (koskien opetus- ja opiskelutiloja, laitteita, materiaaleja, opintojen tarjoamista, opintopisteiden ja kontaktiopetuksen määrää ym.)	.807
1A	Ammatillisesti suuntautuneen kielitaidon näkyvyys ja rooli strategiassa ja/tai opetussuunnitelmissa	.685
2D	Kansainvälisyys- ja kielimyönteisyys	.615
2E	Elinikäisen oppimisen tukeminen	.575

Taulukko 9. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus (Cronbachin alfa .663)

Faktorille latautuneen muuttujan tunnus, sisältö ja lataus faktorille		
2B	Kieliopintojen ja ammattiaineiden välinen integrointi	.829
3B	Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun ulkopuolella	.568
2G	Kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen	.549

6.3 Toimivat yhteistyöverkostot ammattialan edustajiin

Ammattikorkeakoulussamme kieltenopettajat tekevät yhteistyötä ammatinopettajien ja työelämän edustajien kanssa. Lähtökohtana opetuksessa on työelämässä tarvittava kielitaito. (lainaus amk-kieltenopettajan itsearviointista 2012)

Yhtenä ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorina valitsemassamme mallissa on ”Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus”. Tässä ulottuvuudessa painottuu yhteistyöverkostojen merkitys opetuksen laadulle: kielten ja viestinnän opettajien toimivat yhteistyöverkostot ammattialan edustajiin, kieliopintojen ja ammattiaineiden välinen integrointi, yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun ulkopuolella sekä kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen. (Ks. taulukko 9.)

6.4 Kieltenopetus koko työyhteisön haasteena

Ammattikorkeakoulussamme kieli- ja viestintäopintojen järjestäminen on toteutettu hyvin, esim. opiskeltavissa oleva kielivalikoima on monipuolinen, opiskelijoiden näkökulmasta opetukseen liittyvät vastuualueet ovat selkeät ja toimivat, kieltenopettajien välinen yhteistyö on sujuvaa, opettajat ovat ammattitaitoisia. (lainaus amk-kieltenopettajan itsearvioinnista 2012)

”Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä” viittaa ammattikorkeakoulun sisällä tehtäviin opetukseen ja kielioopintoihin liittyviin valintoihin: millaista kieli- ja viestintäopintojen tarjontaa korkeakoulussa on sekä miten kieli- ja viestinnänopetus organisoidaan ammattikorkeakoulussa. Näihin liittyviä päätöksiä kielten ja viestinnän opettajat eivät voi tehdä yksin, vaan valintojen ja päätösten tekeminen edellyttää yhteistyötä muiden ammattikorkeakoulutoimijoiden kanssa. (Ks. taulukko 10.)

Taulukko 10. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä (Cronbachin alfa .738)

Faktorille latautuneen muuttujan tunnus, sisältö ja lataus faktorille		
2J	Kieli- ja viestintäopintojen tarjonta	.755
2I	Kielten ja viestinnän opetuksen organisointi	.566
3A	Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun sisällä	.499
3C	Kielten ja viestinnän opettajien ammatillisen osaamisen ylläpito ja kehittäminen	.419

Taulukko 11. AMK kieltenopetuksen laadun ulottuvuudet: Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys (Cronbachin alfa .683)

Faktorille latautuneen muuttujan tunnus, sisältö ja lataus faktorille		
2H	Eurooppalainen viitekehys käsikirjana	.773
2C	Oppimistulosten arviointi Eurooppalaisen viitekehysten taitotasokuvauksia hyödyntäen	.724
2F	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen [AHOT]	.524

6.5 Tavoitteena käytännössä toimiva kielitaito

Ammattikorkeakoulussamme kieli- ja viestintäopintojen tavoitteena on käytännön elämässä toimiva kielitaito, jonka tavoitteet ja saavutetut oppimistulokset arvioidaan käyttäen Eurooppalaisen viitekehysten taitotasosteikkaa A1-C2. Mikäli opiskelijalla on jo jossain kielessä tai joissain kielissä hallussaan opintojen tavoitteena oleva kielitaidon taso, hän voi hakea osaamisensa hyväksilukua (AHOT=Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen). (lainaus amk-kieltenopettajan itsearvioinnista 2012)

”Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys” laadun indikaattori, liittyy ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun tarkastelun Eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR 2001, EVK 2003) ja siinä keskiössä olevaan toiminnallisen monikielisuuden tavoitteeseen kielten opiskelussa ja opetuksessa. Toiminnallisessa lähestymistavassa kielenkäyttäjät ja oppijat nähdään sosiaalisina toimijoina: he suorittavat tehtäviä ja käyttävät taitojaan

tarkoituksenmukaisesti saavuttaakseen tiettyjä tavoitteita. Toiminta yhdistää niin kognitiiviset, emotionaaliset kuin tahtotoimintaan kuuluvat voimavarat. (Ks. taulukko 11.)

Käyttämässämme 18 ammattikorkeakoulusta kootussa itsearviointiaineistossa edellä kuvatuista viidestä kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorista yleisellä tasolla tarkasteltuina näyttäytyivät laadun vahvuuksina ”VOLL/LSP-perustainen opetus” ja ”Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä”. Tässä käytetyn aineiston ja tarkastelutapojen perusteella kehittämistarpeita oli ulottuvuuksissa ”Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys”, ”Monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri” ja ”Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus” (ks. tarkemmin taulukko 12).

Taulukko 12. Ammattikorkeakoulujen (2012, N=18) itsearvioinnin mukaiset kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorien keskiarvot (asteikko 1-4)

Kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattori	18 amk:n aineistossa ulottuvuuden keskiarvo (laskettu keskiarvo faktorille latautuneiden muuttujien eli laatuksiteerien summamuuttujalle, asteikkona 1-4 / puuttuva - edistynyt)
VOLL/LSP-perustainen opetus	3,2
Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä	3,2
Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys	2,9
Monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri	2,8
Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus	2,4

hello
bonjour
Здравствуйте

**KIELTENOPETUKSEN
ITSEARVIOINTI
LAATUTYÖN VÄLINEENÄ
AMMATTIKORKEA-
KOULUSSA**

7

Konkreettisia ideoita ja suosituksia itsearviointiin hyödyntämiseen kielten ja viestinnän opetuksen kehittämisessä

Kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointi osaksi ammattikorkeakoulun laatutyötä.

Ammattikorkeakouluissa vuonna 2012 toteutettu kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointi osoitti, että itsearviointiprosessi arviointituloksineen tarjoaa hedelmällisen lähtökohdan ammattikorkeakoulukohtaiselle ja myös ammattikorkeakoulujen väliselle pohdinnalle kielten ja viestinnän opetuksen laadun kehittämiseksi. Itsearviointi tuo näkyväksi sekä parantamista kaipaavia kehittämiskohteita että hyödynnettävissä olevia hyviä käytäntöjä. Itsearviointi on toimiva tapa arvioida ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetusta systemaattisesti ja perusteellisesti: yksittäiset opettajat tulevat entistä paremmin tietoisiksi omasta toiminnastaan ja toimintansa muutoksista, samoin kuin oman työyhteisönsä yhteisiksi sovitusta/asetetuista opetuksen laadun kriteereistä. Itsearviointiin jälkeisissä pohdintoissa syntyy osallistujien kesken väistämättä ajatusten vaihtoa ja keskustelua, joka luo yhteisen kehittämisen ilmapiirin ja auttaa osallistujia yhteisten kehittämishankkeiden ideoinnissa ja toteutuksessa.

Itsearviointityökalu on toimiva väline kielten ja viestinnän opetuksen laadun arviointiin ja kehittämiseen. Hyödynnettävyyden kannalta on tärkeää, että kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointi linkittyy selkeästi osaksi ammattikorkeakoulun laatutyön kokonaisuutta. 2010-luvulla kielikeskusten määrä on ammattikorkeakouluissa vähentynyt ja kielten ja viestinnän opetuksen toteutukseen ja kehittämiseen liittyvät ratkaisut tehdään yhä useammin koulutusvastuutasolla. Koko korkeakoulua koskevien linjauksien varmistamiseksi on entistä tärkeämpää, että kielten ja viestinnän opetuksen laadun arviointi on osa ammattikorkeakoulun laatujärjestelmää ja se on selkeästi vastuutettu jonkin tahon tai toimijan tehtäväksi.

Itsearviointityökalu tarjoaa selkeän tavan arvioida ja kehittää kielten ja viestinnän opetuksen laatua. Mittarille on mielestämme tässä ajassa selkeä tilaus. Vuonna 2014 käyttöön otettu ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalli korostaa tuloksellisuuden merkitystä koulutuksessa. Muutos on ollut ammattikorkeakoulutasolla suuri ja johtanut siihen, että ammattikorkeakoulut ovat viime vuosina keskittyneet hyvien tulosten varmistamiseen (esim. tutkintomäärät, opintopistekertymä). Samaan aikaan keskustelu oppimisen ja opetuksen laadusta on jäänyt vähemmälle huomiolle. Systemaattinen opetuksen laadun arviointi ja sen pohjalta syntyvä yhteinen keskustelu ovat keskeisiä tapoja varmistaa oppimisen ja opetuksen laatu.

Tässä julkaisussa esitelty ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun itsearviointityökalu on laadittu kaikkien asiasta kiinnostuneiden vapaasti hyödynnettäväksi kokonaisuutena tai osittain, sellaisenaan tai tarpeen ja tilanteen mukaan soveltaen.

Itsearviointia voi tehdä kukin ammattikorkeakoulu sisällään, ja on varmasti tilanteita, joissa yhden ammattikorkeakoulun sisäinen kielten ja viestinnän opetuksen laadun pohdinta ja laatutyö ovat mielekkäin toimintatapa. Toisaalta, uskomme että ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö ja keskinäinen vuorovaikutus ammattikorkeakoulukohtaisten itsearviointien tekemisessä olisivat hedelmällinen lähtökohhta molempia tai kaikkia osapuolia hyödyttävälle vertailulle sekä yhteiselle tarkastelulle ja pohdiskelulle.

Konkreetteja ideoita ja suosituksia kielten ja viestinnän opetuksen itsearvioinnin toteuttamiseen

Kannustamme hyödyntämään ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun itsearvioinnissa sekä strukturoituja laatukriteerejä että vapaamuotoista itsearviointia rinnakkain – ne täydentävät toinen toisiaan. Itsearviointia voi laajentaa erityisesti vapaamuotoisena myös opiskelijoiden näkökulmaan – tässäkin opettajien ja opiskelijoiden arviointinäkökulmien rinnakkainen käyttö antaa yhdessä enemmän ja monipuolisempaa tietoa kuin kumpikaan yksinään toteutettuna. Seuraavassa esittelemme muutamia konkreettisia mahdollisuuksia itsearviointiin hyödyntäen kokemuksia tässä julkaisussa kuvatusta itsearviointityöskentelystä.

Opettajien toteuttama itsearviointi

- » Itsearvioinnin toteuttaminen kokonaisuudessaan käyttäen tämän julkaisun liitteenä olevaa suomen- ja englanninkielistä itsearviointilomaketta (liitteet 1 ja 2), joka sisältää strukturoidut laatukriteerit (N=17) ja mahdollisuuden vapaamuotoiseen itsearviointiin. Näin koottavan aineiston sekä määrällistä että laadullista analysointia on mahdollista ja mielekästä säätää kussakin ammattikorkeakoulussa paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaisesti.
- » Tietyissä tilanteissa mielekkäin itsearvioinnin tapa voi olla yksittäisten laatukriteerien käyttäminen valikoiden ammattikorkeakoulukohtaisten tarpeiden mukaisesti. Kaikki laatukriteerit ja niiden eri toteutumien neliportaisella asteikolla löytyvät tämän julkaisun liitteenä olevasta itsearviointilomakkeesta (liitteet 1 ja 2).
- » Yksittäisten laatuindikaattoreiden käyttäminen valikoiden ammattikorkeakoulukohtaisten tarpeiden mukaisesti. Laatuindikaattorien (1. VOLL/LSP –perustainen opetus, 2. monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri, 3. kielten ja viestinnän opettajilla toimivat yhteistyöverkostot ammattialan edustajiin, 4. korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä ja 5. opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys) määritelmät löytyvät tämän julkaisun luvuista 6.1-6.5 sekä visuaalisena tiivistelmänä kuviossa 2.

Opettajien ja opiskelijoiden itsearviointinäkökulmien yhdistäminen

- » Opettajien itsearvioinnin rinnalla opiskelijoiden itsearviointi laajentamassa ja syventämässä saatavaa tietoa opetuksen laadusta hyödyntämällä tässä julkaisussa esitettyjä laatuindikaattoreita (ks. luvut 6.1-6.5 ja kuvio 2) esimerkiksi seuraavalla tavalla:
- » opiskelijoille ja opettajille järjestetään tahoillaan tapaaminen/keskustelutilanne,
- » ennen tapaamista kaikki itsearviointiin osallistujat ovat saaneet kuvaukset kaikista viidestä kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorista (esim. luvut 6.1-6.5 ja kuvio 2) – eli kullakin keskusteluun tulijalla aikaa etukäteen perehtyä ko. ulottuvuuksiin ja pohtia niiden ilmenemistä omassa opiskelutyökontekstissaan,
- » kukin itsearvioija tekee ennen tapaamista omia muistiinpanoja omista arvioinneistaan ja pohdinnoistaan,
- » keskustelutapaamisissa kootaan paikalla olevien opettajien ja opiskelijoiden yhteisiä näkökulmia ja kokemuksia (sopivan kokoinen ryhmä takaamaan näkökulmien monipuolisuuden ja toisaalta mahdollistamaan keskustelun sujumuuden ja avoimuuden, esim. viisi opettajaa ja viisi opiskelijaa),
- » opiskelijoiden ja opettajien tapaamisesta koottujen arviointien perusteella ammattikorkeakoulun käytäntöihin sopivan työryhmän, tiimin tai vastuuhenkilöiden tapaaminen, jossa dokumentoidaan arviointien perusteella esiin tulleet tiedot opetuksen laadusta ja pohditaan tarpeiden mukaan mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisen yhteistyön hyödyntäminen

- » Varsinkin opettajankoulutusta järjestävillä paikkakunnilla yliopistojen kieltenopettajaksi opiskelevien joukosta voisi löytyä innokkaita opettajaopiskelijoita toteuttamaan itsearviointiaineiston kerääminen ja analysointi sekä strukturoiduilla laatukriteereillä että avovastausaineistona ja pohtia ammattikorkeakoulun kehittäjätiimin kanssa yhteistyössä

”Kannustamme hyödyntämään ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun itsearvioinnissa sekä strukturoituja laatukriteerejä että vapaamuotoista itsearviointia rinnakkain – ne täydentävät toinen toisiaan.”

itsearviointilöydösten perusteella tarvittavia kehittämistoimenpiteitä/jatkotoimenpiteitä. Tässä voisi olla mukana yksi tai useampi ammattikorkeakoulu saatavilla olevan opiskelijatyön määrästä riippuen. Tämän kaltainen yhteistyö saattaa hyödyttää ammattikorkeakouluja myös osaavien kielten ja viestinnän opettajien rekrytoinnissa.

LÄHTEET

Ahtiainen, E.-L. 2013. Kansainvälistymisen ja laadunvarmistuksen yhteys ammattikorkeakoulun asiakirjateksteissä. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 41. University of Eastern Finland.

Airola, A. (toim.) 2001. Suullisen kielitaidon arviointi ammattikorkeakouluissa. OPM:n rahoittama kieltenopetuksen kehittämishanke. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia 9.

Airola, A. 2013. Valtakunnallisilla AHOT-suosituksilla läpinäkyvyyttä korkeakoulujen kieli- ja viestintäopintoihin. Teoksessa S.Mällinen & E.Piirainen (toim.) AHOT korkeakouluissa. Kielet ja viestintä. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 57. 91-100.

Airola, A. 2014. Elämä on yhtä oppimista. Näkemyksiä kansainvälistymisestä Karelia-amk:n avainkumppaniyrityksissä. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:17.

Airola, A. & Kantelinen, R. 2008. Strengths and developmental needs in language education in universities of applied sciences. Teoksessa M.Garant, I.Helin & H. Yli-Jokipii (toim.) Kieli ja globalisaatio – Language and Globalization. AFinLAN vuosikirja 2008 / n:o 66. 97-123.

Airola, A. & Kantelinen, R. 2009. Basic Elements of Development Work in Professionally Oriented Language Education. Teoksessa R.Kantelinen & P.Pollari (Eds.) Language Education and Lifelong Learning. University of Eastern Finland. Philosophical Faculty. School of Applied Educational Science and Teacher Education, 183-202.

Airola, A., Kantelinen, R. & Kiiskinen, J. 2013. Itsearviointin tuloksista toimenpiteisiin. Tempus 3 (48), 22-23.

Airola, A. & Piironen, M. 2005. How Can I Help You? Kielitaitotarpeiden kartoitus sosiaali- ja terveysalalla Joensuussa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita 22.

Ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuositukset 2016. https://kivifoorumi.files.wordpress.com/2015/10/kielten-ja-viestinn3a4n-opetuksen-kc3a4ytc3a4ntc3b6suositukset-ammattikorkeakouluissa-2016_versio-25-5-2016.pdf 17.11.2016.

Ammattikorkeakoululaki 932/2014 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932> 20.11.2016.

Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä. 2007. Ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaiseen korkeakoulualueeseen. Projektin loppuraportti. Helsinki: Edita.

Arene ry. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. <http://www.arena.fi/fi/ammattikorkeakoulut> 20.11.2016.

Arenen kielityöryhmä 2003-2007. <http://extra.seamk.fi/arenekr/kielityoryhma/index.html> 19.2.2015.

AVOP. Ammattikorkeakoulujen valmistumisvaiheen opiskelijapalautekysely. <https://avop.fi/fi> 20.11.2016.

Billett, S. 2010. Lifelong learning and self: Work, subjectivity and learning. Studies in Continuing Education 32 (1), 1-16.

CEFR 2001. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. CEFR. 2001. Council of Europe: Cambridge University Press.

Demos. 2013. Piilotettu osaaminen. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/28224_Piilotettu_osaaminen_raportti_valmis_paivitetty092013.pdf 18.1.2015.

Dudley-Evans, T. & St John, M. J. 1998. Developments in English for Specific Purposes. A Multi-disciplinary Approach. Cambridge: Cambridge University Press.

Egloff, G. & Fitzpatrick, A. (Eds.) 1997. Languages for work and life: the Council of Europe and vocationally oriented language learning. Council of Europe. Education Committee. Council for Cultural Co-operation, Modern Languages.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2010. Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009. http://ek.fi/wp-content/uploads/Henko2009_Tyoelamassa_tarvitaan_yha_useampia_kieliä.pdf 20.1.2015.

Elsinen, R. & Juurakko-Paavola, T. 2006. Korkeakouluopiskelijoiden ruotsin kielen taidon arviointi. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja 4/2006.

EVK 2003. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. 2003. Helsinki: WSOY.

Härmälä, M. 2010. Yleiskielitaitoa vai erityisalan kielitaitoa? Työelämän kielitaitovaatimukset kielitaidon arvioinnin näkökulmasta. Kieli, koulutus ja yhteiskunta – joulukuu 2010. <http://www.kieliverkosto.fi/article/yleiskielitaitoa-vai-erityisalan-kielitaitoa-tyoelaman-kielitaitovaatimukset->

kielitaidon-arvioinnin-nakokulmasta/ 8.3.2015.

Integroitiedote amkien koulutuksesta vastaaville 2013. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän asiantuntijatiimi. http://extra.seamk.fi/arenekr/ajankohtaista/ajankohtaista%20materiaalia/Integrointi_ko-paallikot_tiedotus.pdf 20.1.2015

Isola, M. & Ahvenlampi, S. 2016. "Nyt tehdään enemmän yhdessä" – Oulun ammattikorkeakoulun sisäinen auditointi 2016. ePooki 11/2016. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut.

Jaatinen, R. 2007. Learning Languages, Learning Life-skills. Autobiographical reflexive approach to teaching and learning a foreign language. New York: Springer.

Jongbloed, B. , Enders, J. & Salerno, C. 2008. Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. Higher Education, 56 (3). 2008. 303 – 324. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.453.1328&rep=rep1&type=pdf> 20.1.2015.

Juurakko, T. & Takala, S. 2001. Kohti yhdenmukaisempaa kielitaidon arviointia ammattikorkeakouluissa. Teoksessa T.Juurakko (toim.) Kielitaidon arvioinnin yhdenmukaistaminen ammattikorkeakouluissa (AMKKIA). Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja A: 16, 9-24.

Juurakko-Paavola, T. (toim.) 2014. Ammattikorkeakoulujen ruotsin opettajuus muutoksessa – Kohti motivoivaa ohjaamista. Tampere: OKKA.

Jyväskylän yliopisto. Laatusanasto. 2015. https://www.jyu.fi/hallinto/oplaapro/laatuprosessi/sanasto/index_html 1.3.2015.

Kantelinen, R. & Airola, A. 2009. Towards a Better Quality and Comparability of Language Education in Finnish Polytechnics. Scandinavian Journal of Educational Research 1 (53), 35-51.

Kantelinen, R. & Airola, A. 2008. "Ne antavat yhtenäisempää taustatukea kieltenopetukseen" Kokemuksia ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuosituksista. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita N:o 3. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-085-7/urn_isbn_978-952-219-085-7.pdf 21.1.2015.

Kantelinen, R. & Heiskanen, M. 2004. Ammattikorkeakoulujen kieliopinnot. Joensuun yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos.

Kantelinen, R., Rantanen, V. & Airola, A. 2011. Välineitä

ammattikorkeakoulun itsearviointiin. Tempus 5 (46), 12-14.

Kielikoulutuspoliittinen projekti KIEPO. 2007. <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kiepo> 19.2.2015.

Kielten ja viestinnän opetuksen käytäntösuositukset ammattikorkeakouluissa

2016. https://kivifoorumi.files.wordpress.com/2015/10/kielten-ja-viestinn3a4n-opetuksen-kc3a4ytc3a4ntc3b6suositukset-ammattikorkeakouluissa-2016_versio-25-5-2016.pdf 20.11.2016.

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi 2007. Auditointikäsikirja vuosille 2008-2011. Korkeakoulujenlaadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2007. Tampere.

Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsikirja vuosiksi 2011-2017. 2012. http://www.kka.fi/files/1783/KKA_1412.pdf 1.3.2015.

Leppänen, S. & Nikula, T. 2007. Diverse uses of English in Finnish society: Discourse, pragmatic insights into media, educational and business contexts. Multilingua: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication 26 (4), 333-380.

LOPS 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. http://www.oph.fi/saadokset_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/lukiokoulutus/lops2016/103/o/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015 20.10.2016.

Löfström, E. 2001. Benchmarking korkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämisessä. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 6:2001. Helsinki: Edita.

Löfström, E., Kantelinen, R., Johnson, E., Huhta, M., Luoma, M., Nikko, T., Korhonen, A., Penttilä, J., Jakobsson, M. & Miikkulainen, L. 2002. Ammattikorkeakoulujen kieltenopetus tienhaarassa. Kieltenopetuksen arviointi Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluissa. Helsinki: Edita.

Meriläinen, R. & Varjo, J. 2008. Nuorisokoulu osana opetusministeriön visiotyöskentelyä. Teoksessa R.Meriläinen (toim.) Suomalaisen koulutuspolitiikan murros 1990-luvulla: artikkelisarja Okka. Helsinki. 64-77.

Moitus, S. & Saari, S. 2004. Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996-2003. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10:2004. Helsinki.

Monikielisyyskannanotto. 2010. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän asiantuntijatiimi. <http://extra.seamk.fi/arenekr/ajankohtaista/index.html> 20.1.2015.

OKM 2012. Ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi vuodesta 2014 alkaen. [www-dokumentti. 4.10.2012. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/aineistot/liitteet/amk_rahoytismalli.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/aineistot/liitteet/amk_rahoytismalli.pdf) 20.11.2016.

OKM 2015. Ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi 2017 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:18. [www-dokumentti. http://www.arene.fi/sites/default/files/PDF/2015/Ehdotus%20ammattikorkeakoulujen%20rahoitusmalliksi%202017%20alkaen_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf](http://www.arene.fi/sites/default/files/PDF/2015/Ehdotus%20ammattikorkeakoulujen%20rahoitusmalliksi%202017%20alkaen_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf) 20.11.2016.

Opetusministeriö. 2004. Korkeakoulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_226_tro6.pdf?lang=fi, 6.2.2015.

Opetusministeriö. 2007. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4. Helsinki: Opetusministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tro4.pdf?lang=fi> 19.1.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen perustaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:19. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/tr19.pdf?lang=en> 8.3.2015.

POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf 8.3.2015.

Raivo, P., Lappalainen, T., Heikkinen, M., Nenonen, M., Muttonen, O., Korpinen, H., Nurkka, N., Matikainen, T. & Penttinen, M. 2015. Karelia-ammattikorkeakoulun koulutustoiminnan sisäinen auditointi. Joensuu. C: Raportteja, 33.

“Realising the European Higher Education Area”. Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003. http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/EUA1_documents/OFFDOC_BP_Berlin_communique_final.1066741468366.pdf 8.3.2015.

Robinson, P. 2000. Languages for Specific Purposes. Teoksessa M.Byram (Ed.) Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning. London: Routledge. 337-342.

Räsänen, A. 2008. Tuning ESP/EAP for mobility, employability and expertise. A pedagogical process of change in focus, insight, and practice. Teoksessa I.Fortanet-Gómez & C.A.Räsänen (toim.) ESP in European Higher Education. Integrating language and context. Aila Applied Linguistics Series 4. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 247-266.

Sajavaara, K. 1999. Kieliopinnot ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriön asettaman työryhmän toimeksiannosta laadittu selvitys. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Salonen, P. 2010. Työelämäyhteistyö framille! Näkökulmia ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisen yhteistyön rakentamiseen ja toiminnan arviointiin. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. B: Ajankohtaista-Aktuellt. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24484/Tyoelamayhteistyoy_framille.pdf?sequence=1 5.1.2015.

Special Eurobarometer 386. 2012. Europeans and their languages. Report. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf 2.2.2015.

Stevens, P. 1988. The Learner and Teacher of ESP. Teoksessa D.Chamberlain & R.J.Baumgardner (Eds.) ESP in the Classroom: Practice and Evaluation. London: Modern English Publications and The British Council. 39-44.

Suosituksien kieltenopetuksen käytännöiksi ammattikorkeakouluissa 2004. <http://extra.seamk.fi/arenekr/arkisto/index.html> 20.1.2015.

Suosituksien kieltenopetuksen käytännöiksi ammattikorkeakouluissa 2006. <http://extra.seamk.fi/arenekr/arkisto/index.html> 20.1.2015.

The European Higher Education Area - Achieving the Goals. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005. <http://www.cebts.eu/policies/bologna-process/bergen-declaration.php> 8.3.2015.

Turkia, M., Penttinen, M. & Matikainen, T. 2015. Saimaan ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän sisäinen auditointi. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 50.

Tynjälä, P., Kekäle, T. & Heikkilä, J. 2004. Työelämälahtöisyys koulutuksessa. Teoksessa E.Okkonen (toim) Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto-toteutuksia ja kokemuksia. Julkaisu 2. Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna. 6-15.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. 5.5.2003/352. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352> 2.2.2015.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 18.12.2014/1129. <http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129> 20.11.2016.

Vogt, K. & Kantelinen, R. 2013. Vocationally oriented language learning revisited. ELT Journal: English Language Teaching Journal, 1 (67), 62-69.

Liite 1. Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen itsearviointityökalu

Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadun itsearviointi

Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laadun arvioinnin toteuttamiseksi olemme laatineet ohessa olevan itsearviointityökalun. Työkalu palvelee erityisesti ammattikorkeakoulun sisältä käsin tehtävää laadun arviointia. Työkalu on ammattikorkeakoulujen laatutyössä vapaasti käytettävissä sellaisenaan tai kulloiseenkin tarpeeseen soveltaen.

Itsearviointimittariin on sisällytetty keskeisimmät ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen olennaisista laatuksitekereistä. Kielten ja viestinnän opetuksen laadun arvioinnissa tällä mittarilla ovat kohteena viisi sisällöllistä pääteemaa:

- 1) VOLL/LSP –perustainen opetus,
- 2) monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri,
- 3) kielten ja viestinnän opetuksen verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus,
- 4) korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatutyössä ja
- 5) opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys.

Kunkin viiden teeman alla on yksittäisiä laatuksitekereitä, tekijöitä joiden avulla voidaan analysoida toimintaa ja sen laatua, tässä tapauksessa ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laatua. Kriteerien kuvauksessa on käytetty Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisemassa vuosille 2011-2017 suunnatussa auditoitinkäsikirjassa esitettyä neliportaista laatutyön eri kehitysvaiheita kuvaavaa asteikkoa: puuttuva, alkava, kehittyvä, edistynyt (Korkeakoulujen laatuajrjestelmien auditoitinkäsikirja vuosille 2011-2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 16/2010). Sisältöteemat on nostettu aihealueeseen liittyvästä teoria- ja tutkimuskirjallisuudesta sekä

empiiriseen aineistoon perustuvista tutkimus- ja selvitystytyn tuloksista (Airola & Kantelinen 2008; Kantelinen & Airola 2008; Airola & Kantelinen 2009; Kantelinen & Airola 2009; Kantelinen, Airola & Nenonen 2016). Mittarin tavoitteena on saada selville mahdollisimman tiivis ja silti kattava kuvaus ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadusta.

Itsearviointimittarin toimivuutta on testattu 20 ammattikorkeakoulussa. Pilotointikokemuksia on hyödynnetty mittarin edelleen kehittämisessä. Itsearviointimittarilla saatu tieto on osoittautunut hyödylliseksi kielten ja viestinnän opetuksen kehittämisessä pilotointiin osallistuneissa ammattikorkeakouluissa. Itsearviointiprosessin ja sen tuottamien tulosten avulla voidaan ammattikorkeakoulun sisällä tehdä näkyväksi kielten ja viestinnän opetuksen laadun keskeisiä ulottuvuuksia ja tunnistaa niihin liittyviä vahvuuksia sekä kehittämistarpeita.

Itsearviointimittarin tavoitteena on:

- » selvittää, mitä laadullisia tavoitteita korkeakoulu on asettanut kielten ja viestinnän opetukselleen,
- » arvioida, millaisilla prosesseilla ja menettelytavoilla korkeakoulu ylläpitää ja kehittää kielten ja viestinnän opetuksensa laatua,
- » selvittää, millaisia vahvuuksia, hyviä käytänteitä ja kehittämistarpeita korkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksella on.

Itsearviointimittarin laatijat
Ritva Kantelinen (ritva.kantelinen@uef.fi) ja Anneli Airola (anneli.airola@hotmail.com)

AMK itsearviointi (kielten ja viestinnän opetus)

Arviointiohjeet

Itsearviointimittari koostuu viiden sisältöalueen alle sijoitetuista yksittäisistä laatuksitekereistä, joiden esiintymistä arvioimalla saadaan tietoa kielten ja viestinnän opetuksen laadusta. Jokaisen arvioitavan toiminnan esiintymistä ammattikorkeakoulussa on kuvattu neljällä eri tasolla:

PUUTTUV Toiminta ei ole todennettavissa. Toimintaa ei seurata eikä kehitetä.

ALKAVA Toiminta on todennettavissa satunnaisesti ja paikoitellen. Toimintaa ei juurikaan seurata eikä kehittämisessä ole suunnitelmallisuutta.

KEHITTYVÄ Toiminta on todennettavissa säännöllisesti, siihen liittyvä seuranta- ja kehittämistyö on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaisesti dokumentoitu. Toimintaan liittyvät tavoitteet ja vastuut ovat selkeästi määriteltäviä.

EDISTYNYT Toiminta on todennettavissa systemaattiseksi ja vakiintuneeksi. Toiminnan päämäärätietoinen seuranta- ja kehittämistyö tukevat erinomaisesti korkeakoulun laajempaakin kehittämistä. Toiminta ja siihen liittyvät menettelytavat ovat ajantasaisia ja avoimesti dokumentoituja.

Arvioidessasi:

» arvioi kutakin laatuksitekereitä KOKO ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen näkökulmasta YLEISELLÄ tasolla, ei siis pelkästään oman opetuksesi näkökulmasta - yksittäisen kieltenopettajan toiminta ei riitä näyttöksi laatuksitekerein toteutumisesta ammattikorkeakoulussa

» valitse se taso (puuttuva, alkava, kehittyvä, edistynyt), jossa KAIKKI kuvatut tekijät toteutuvat ammattikorkeakoulussasi kokonaisuudessaan, kaikilta osin

» mikäli jonkin laatuksitekerein kohdalla et huolellisenkaan harkinnan jälkeen pysty tekemään arviota, valitse vaihtoehto: En osaa arvioida, koska en tunne asiaa.

Itsearviointimittarin kysymyksissä esiintyvällä "Eurooppalainen viitekehys" - ilmaisulla viitataan teokseen: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. 2001. Council of Europe. (CEFR) & Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. 2003. Helsinki: WSOY. (EVK)

Taustatiedot vastaajasta

Missä ammattikorkeakoulussa työskentelet?

Kuinka kauan olet työskennellyt ammattikorkeakoulussa kielten/viestinnän opettajana?
vähemmän kuin yhden lukuvuoden
1-5 vuotta
6-10 vuotta
11-15 vuotta
yli 15 vuotta

Millä koulutusosalalla/koulutusaloilla työskentelet?

Humanistinen ja kasvatusala
Kulttuuriala
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Luonnontieteiden ala
Tekniikan ja liikenteen ala
Luonnonvara- ja ympäristöala
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Kuinka montaa kieltä opetat?

1 2 3 4 5 useampaa

1. VOLL/LSP -perustainen opetus

1B Ajantasaisten työelämätarpeiden seuraaminen ja hyödyntäminen kieli- ja viestintäopinnoissa (lähteenä esim. työelämän kielitaitotarvekartoitusraportit [yleiset, amk:n omat], kieltenopettajien työelämäjaksoilla kokoama tieto)

PUUTTUVA Kieli- ja viestintäopinnojen suunnittelu ja toteuttaminen eivät perustu ajantasaisiin työelämätarpeisiin.

ALKAVA Kieli- ja viestintäopinnoissa vain yksittäisten opintojaksojen suunnittelu ja toteuttaminen perustuvat ajantasaisiin työelämätarpeisiin.

KEHITTYVÄ Opiskelijoille tarjolla olevien kieli- ja viestintäopinnojen kielivalikoima ja opintojen sisältö perustuvat ajantasaisille työelämätarpeille. Opintojaksot on suunniteltu vastaamaan ajankohtaisia työelämän tarpeita ja opintojen käytännön toteutus suurimmalta osin vastaa tätä suunnitelmaa.

EDISTYNYT Kaikilla kieli- ja viestintäopinnoilla on ammattialasuuntautunut käytännönläheinen työelämään valmentava tavoite. Pääsääntöisesti kaikkien kielten ja viestinnän opintojaksojen suunnittelu ja toteuttaminen perustuvat ajantasaisiin työelämätarpeisiin, sekä tarjottavan kielivalikoiman että kieliopinnojen sisältöjen kannalta. Kieli- ja viestintäopinnojen työelämävastaavuutta seurataan säännöllisesti työelämästä hankittavan palautteen avulla (esim. alumnipalaute).

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

1C Työelämän viestintätilanteiden huomioiminen kieli- ja viestintäopinnojen sisällöissä ja toteutuksessa

PUUTTUVA Työelämän kieli- ja viestintäkompetenssia ei ole huomioitu kieli- ja viestintäopinnojen sisällöissä käytännön toteutuksen tasolla.

ALKAVA Kieli- ja viestintäopintoihin sisältyy käytännön

toteutuksen tasolla satunnaisesti työelämän kieli- ja viestintäkompetenssia kehittäviä työelämän autenttisia viestintätilanteita.

KEHITTYVÄ Kieli- ja viestintäopintoihin sisältyy käytännön toteutuksen tasolla usein työelämän kieli- ja viestintäkompetenssia kehittäviä autenttisia, kulttuurista osaamista edistäviä työelämätilanteita.

EDISTYNYT Kieli- ja viestintäopinnojen käytännön toteutus on sidottu selkeästi työelämässä tarvittavaan kieli- ja viestintäkompetenssiin. Kieli- ja viestintäopinnot sisältävät ajankohtaisia autenttisia, kulttuurista osaamista edistäviä työelämätilanteita. Toiminnan toteutumista seurataan esim. opiskelijapalautteella, jota käsitellään mm. kehityskeskusteluissa.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2A Ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen opetusmenetelmät (esim. ajantasaisten ala-kohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit)

PUUTTUVA Kieli- ja viestintäopintoja ei ole opintojakso- ja viestintäopinnoissa eikä käytännön toteutuksessa kiinnitetty ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen pedagogisiin periaatteisiin eivätkä opetusmenetelmät tue kieli- ja viestintäopinnojen ammatillisuutta.

ALKAVA Kieli- ja viestintäopintoja ei ole opintojakso- ja viestintäopinnoissa kiinnitetty ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen pedagogisiin periaatteisiin. Yksittäisten opettajien käyttämät opetusmenetelmät perustuvat kuitenkin ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen pedagogisille periaatteille.

KEHITTYVÄ Kieli- ja viestintäopinnot on opintojakso- ja viestintäopinnoissa sidottu ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen pedagogisiin periaatteisiin ja niitä toteutetaan käytännössä useilla kielten opintojaksoilla.

EDISTYNYT Kieli- ja viestintäopintoja kokonaisuutena ja opintojakso- ja viestintäopinnoissa toteutetaan, arvioidaan

ja kehitetään tietoisesti ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen pedagogisten periaatteiden mukaisesti. Toteutumista seurataan esim. opiskelijapalautteen ja kehityskeskustelujen avulla.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2. Monikielisyydelle myönteinen ilmapiiri

1A Ammatillisesti suuntautuneen kielitaidon näkyvyys ja rooli strategiassa ja/tai opetussuunnitelmissa

PUUTTUVA Ammattikorkeakoulun strategia-asiakirjoissa ja/tai opetussuunnitelmissa ei ole mainittu ammattikorkeakoulututkinnoissa vaadittavaa ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta tarpeellista kielitaitoa ja sen hankkimista (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014).

ALKAVA Kieli- ja viestintäopinnojen ammatillisesti suuntautunut lähtökohta on mainittu strategia-asiakirjoissa ja/tai opetussuunnitelmissa, mutta kytkentä tutkinnon osaamistavoitteisiin on heikko tai puutteellinen.

KEHITTYVÄ Ammattikorkeakoulun strategia-asiakirjoihin ja opetussuunnitelmiin on kirjattu kieli- ja viestintäopinnojen ammatillinen suuntautuneisuus. Kieli- ja viestintäopinnot kytkeytyvät strategia-asiakirjoissa korkeakoulun kansainväliseen toimintaan. Opetussuunnitelmasoilla kieli- ja viestintäopinnojen ammatillisesti suuntautunut lähtökohta on selkeästi määritelty ja tutkinnon osaamistavoitteissa kieliopinnot ovat olennainen osa kansainvälisyysosaamista.

EDISTYNYT Ammattikorkeakoulun strategia-asiakirjoihin ja opetussuunnitelmiin on kirjattu näkyviin kieli- ja viestintäopinnojen ammatillinen suuntautuneisuus. Kieli- ja viestintäopinnot kytkeytyvät strategia-asiakirjoissa luontevasti korkeakoulun kansainväliseen toimintaan. Ammattikorkeakoulututkintojen osaamistavoitteissa kieli- ja viestintäopinnojen ammatillinen suuntautuminen on

kuvattu selkeästi ja systemaattisesti.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2D Kansainvälisyys- ja kielimyrönteisyys

PUUTTUVAA Ammattikorkeakoulussa ei ole tunnistettavissa kansainvälisyys- eikä kielimyrönteisyyttä.

ALKAVA Opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen kehittäminen on kirjattu tavoitteeksi joillakin koulutusaloilla. Korkeakouluyhteisön arjessa kansainvälisyys- ja kielimyrönteisyys näkyvät lähinnä puheen tasolla ja yksittäisten henkilöiden tai rajattujen ryhmien toiminnassa.

KEHITTYVÄ Opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen kehittäminen on tietoisena ja keskeisenä tavoitteena useilla koulutusaloilla. Kansainvälisyys- ja kielimyrönteisyys ilmenee korkeakouluyhteisön arjessa useissa toiminnoissa, mikä tukee ainakin jossain määrin myös kieli- ja viestintäopintojen tavoitteiden saavuttamista.

EDISTYNYT Ammattikorkeakoulun strategisissa linjauksissa keskeisenä tavoitteena on opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen, kuten monikielisuuden ja kulttuurisen osaamisen, kehittäminen. Näitä linjauksia toteutetaan käytännön tasolla sekä yleisesti opetuksessa (muissakin kuin kieli- ja viestintäopinnoissa) että muussa korkeakoulun toiminnassa. Opiskelijoiden kansainvälisyystaitojen kehittäminen koetaan kuuluvaksi koko korkeakouluyhteisölle. Kansainvälisyys- ja kielimyrönteisyys on koko korkeakouluyhteisön toiminnalle ominaista.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2E Elinikäisen oppimisen tukeminen

PUUTTUVAA Opiskelijan elinikäistä kielenopiskelupolkua tai sen tarpeita ei huomioida kieli- ja viestintäopintojen suunnittelussa, toteutuksessa eikä arvioinnissa.

ALKAVA Kielten opiskelutaitojen tukemisen merkitystä ei ole huomioitu ammattikorkeakoulun tasolla. Osa kiel-

ten ja viestinnän opettajista sisällyttää opintojaksoihinsa opiskelutaitojen opetuksen ja ohjauksen.

KEHITTYVÄ Ammattikorkeakoulun strategisissa linjauksissa ja/tai opetussuunnitelmissa tuodaan esiin kielten opiskelutaitojen merkitys. Opiskelustrategioiden opetusta toteutetaan useilla kielten ja viestinnän opintojaksoilla.

EDISTYNYT AMK-tutkintoon vaadittavan kielitaidon hankkiminen nähdään osana yksilön elinikäistä kielenopiskelua. Kieli- ja viestintäopinnoilla tuetaan ja vahvistetaan kunkin opiskelijan elinikäisessä kielenopiskelussa tarvittavia asenteita, motivaatiota, tietoja ja taitoja. Tavoitteena on, että opiskelija aktiivisesti ja päämäärätietoisesti hyödyntää sekä formaaleja että informaaleja oppimismahdollisuuksia.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2K Kieli- ja viestintäopintojen resursointi (koskien opetus- ja opiskelutiloja, laitteita, materiaaleja, opintojen tarjoamista, opintopisteiden ja lähiopetuksen määrää ym.)

PUUTTUVAA Kieli- ja viestintäopintojen resursointi on kaikilta osin puutteellista ja lyhytjänteistä.

ALKAVA Resursointiin liittyvät ratkaisut tehdään enimmäkseen huomioimatta kieli- ja viestintäopintojen erityisluonnetta. Ratkaisut tehdään lyhytjänteisesti ja tapauskohtaisesti pohtien lähinnä ryhmäkokoja, opintopistemääriä ja kontaktiopetuksen määrää. Resursointi vaihtelee koulutuksittain, kielittäin tai opettajittain. Resursoinnin vaihtelu on suurelta osin ennakoimatonta.

KEHITTYVÄ Kieli- ja viestintäopintoihin kohdistetut resurssit ovat useilla koulutusaloilla / useissa koulutuksissa tarkoituksenmukaisesti kohdistetut ja riittävät. Ammattikorkeakoulukohtaiset kielten- ja viestinnänopetusta koskevat kokonaisvaltaiset ja pitkäjänteiset resursointi-linjaukset puuttuvat.

EDISTYNYT Kieli- ja viestintäopintoihin kohdistetut resurssit ovat tarkoituksenmukaisesti kohdistetut, realisti-

set ja riittävän monipuoliset kielitarjonnan laadukkaaseen toteuttamiseen siten, että kieliopinnoissa hyödynnetään asianmukaisia ja ajantasaisia opiskelu ympäristöjä, menetelmiä ja materiaaleja huomioiden erilaisten oppijoiden tarpeet suhteessa osaamistavoitteisiin. Resursointiperiaatteet on dokumentoitu.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

3. Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus

2B Kieliopinnojen ja ammattiaineiden välinen integrointi

PUUTTUVAA Ammattikorkeakoulussa ei ole näyttöä kieli- ja viestintäopintojen ja ammattiaineiden välisestä integroinnista.

ALKAVA Yksittäiset kielten ja viestinnän opettajat ja ammattiaineiden opettajat tekevät satunnaisesti yhteistyötä kieliopinnojen ja ammattiaineiden välisessä integroinnissa.

KEHITTYVÄ Useiden kielten ja viestinnän ja ammattiaineiden opettajatyöparien tai -tiimien opetuksessa toteutuu kieliopinnojen ja ammattiaineiden välinen integrointi.

EDISTYNYT Kielten ja viestinnän opettajat ja ammattiaineiden opettajat toimivat yhteistyössä sekä opetuksen suunnittelun että toteutuksen tasolla edistääkseen opiskelijoiden kieli- ja viestintätaitojen kehittymistä luontevana osana ammatillista osaamista. Integroinnin toteutumista seurataan mm. opetussuunnitelmatyön yhteydessä.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2G Kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen

PUUTTUVAA Kieli- ja viestintäopinnojen suunnittelua, toteutusta ja oppimistulosten arviointia ei sidota korkeakoulussa tietoisesti mihinkään teoreettiseen viitekehykseen.

ALKAVA Kukin kielten- ja viestinnänopettaja valitsee itsenäisesti omalle opetukselleen sopivimmaksi katsomansa taustateorian/-t. Osa opettajista seuraa aktiivisesti kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvää tutkimusta ja teorian tietoa ja soveltaa sitä opetuksessaan.

KEHITTYVÄ Useat opettajat seuraavat aktiivisesti kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvää uusinta tutkimusta ja teorian tietoa ja soveltavat sitä opetuksessaan. Tutkimus- ja teoriakirjallisuudesta ja niiden soveltamismahdollisuuksista käydään kielten ja viestinnän opettajien kesken yhteistä keskustelua.

EDISTYNYT Kieli- ja viestintäopinnojen suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen on sidottu koko ammattikorkeakoulun tasolla ajanmukaisesti ammattikorkeakoulukontekstiin soveltuviin kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimista koskeviin teorioihin ja tutkimustuloksiin. Sovellettavista teoreettisista lähestymistavoista käydään kielten ja viestinnän opettajien kesken yhteistä keskustelua ja yhteiset linjaukset dokumentoidaan ja linjausten soveltamista seurataan.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

3B Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun ulkopuolella

PUUTTUVAA Kielten ja viestinnän opettajilla ei ole ammattikorkeakoulun ulkopuolisia yhteistyöverkostoja.

ALKAVA Useilla kielten ja viestinnän opettajilla on muodossa tai toisessa yhteistyötä ammatillisten kieltenopettajien (mm. muut ammattikorkeakoulut, yliopistojen kielikeskukset ja/tai toisen asteen ammatilliset oppilaitokset) tai/ja työelämän edustajien kanssa.

KEHITTYVÄ Monet kielten ja viestinnän opettajista ovat verkostoituneet ammatillisten kieltenopettajien sekä työelämän edustajien kanssa. Ammattikorkeakoululla on

selkeä suunnitelma työelämää ja aluekehitystä tukevasta verkostoitumisesta kansainvälisen toiminnan kehittämiseen liittyen.

EDISTYNYT Suurin osa kielten ja viestinnän opettajista on verkostoitunut ammatillisten kieltenopettajien, työelämän edustajien sekä kansainvälisten kollegoiden kanssa. Ammattikorkeakoululla on selkeä dokumentoitu suunnitelma verkostoitumisesta kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Verkostoitumiseen liittyvää toimintaa ja sen tuloksia arvioidaan vuosittain.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

4. Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatuissa

2I Kielten ja viestinnän opetuksen organisointi

PUUTTUVUVA Kielten ja viestinnän opetuksen organisointiin ja koordinointiin ei ole nimetty yksikköä, tiimiä tai henkilöä. Kukin opettaja tahollaan vastaa omasta opetuksesta.

ALKAVA Yhteinen kielten ja viestinnän opetuksen suunnittelu ja toteutus on jäsentymässä joillakin koulutusaloilla/joissakin tutkinto-ohjelmissa.

KEHITTYVÄ Kielten ja viestinnän opetusta organisoi ja koordinoi yksikkö, tiimi tai henkilö useilla koulutusaloilla/useissa tutkinto-ohjelmissa.

EDISTYNYT Koko ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen organisoinnista ja koordinoinnista sekä kieli- ja viestintäopintojen korkeasta ja tasaisesta laadusta vastaa asiantunteva yksikkö, tiimi tai henkilö. Kyseinen taho arvioi säännöllisesti kielten ja viestinnän opetuksen prosesseja ja sen tuloksia.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2J Kieli- ja viestintäopintojen tarjonta

PUUTTUVUVA Kieliopintojen tarjonta on rajattu ammattikorkeakouluista annetun asetuksen (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, §7) määräämään minimiin (äidinkieli, toinen kotimainen, yksi vieras kieli).

ALKAVA Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen lisäksi opiskeltavaksi on tarjolla vähintään kaksi vierasta kieltä.

KEHITTYVÄ Kieliopintojen tarjontaa on laajennettu määrällisesti sisältämään myös harvemmin tarjottuja ja opiskeltuja kieliä sekä englannin ja ruotsin kertaavia opintojaksoja. Tarjonta sisältää myös verkko-opiskelumahdollisuuksia. Tarjonnan laajentamiseksi on satunnaista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

EDISTYNYT Kieliopintojen tarjonta on sekä kielivalikoimallaan sisällöllisesti monipuolinen että määrällisesti laaja. Kielten opintojaksoja on tarjolla kattavasti myös kielitaidon eri tasoille mukaan lukien englannin ja ruotsin kertaavat opintojaksot. Opintojaksoja on tarjolla sekä lähietä verkko-opetuksena. Kielivalikoiman laajentamiseksi yhteistyö ammattikorkeakoulun ulkopuolisten toimijoiden (esim. yliopistot) kanssa on vakiintunutta ja toimivaa.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

3A Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun sisällä

PUUTTUVUVA Kielten ja viestinnän opettajilla ei ole yhteistyöverkostoja ammattikorkeakoulun sisällä.

ALKAVA Useilla kielten ja viestinnän opettajilla on yhteistyötä muiden kieltenopettajien kanssa ammattikorkeakoulun sisällä.

KEHITTYVÄ Useilla kielten ja viestinnän opettajilla on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva yhteistyöverkosto kielten ja viestinnän sekä ammattiaineiden opettajien kesken ammattikorkeakoulun sisällä.

EDISTYNYT Kielten ja viestinnän opettajilla on kattavat ja toimivat yhteistyöverkostot ammattikorkeakoulun sisällä opetushenkilöstön ja muun henkilöstön (mm. hankehenkilöstö) kesken. Yhteistyöverkoston toimintaa dokumentoidaan ja sitä arvioidaan säännöllisesti.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

3C Kielten ja viestinnän opettajien ammatillisen osaamisen ylläpito ja kehittäminen

PUUTTUVUVA Kunkin kielten ja viestinnän opettajan ammattitaito, sen ylläpitäminen ja kehittäminen ovat yksittäisen opettajan vastuulla.

ALKAVA Osa koulutuksista, kielikeskus tai muu vastaava yksikkö tukee kielten ja viestinnän opettajien ammattitaidon ylläpitämistä ja kehittämistä taloudellisesti. Aloite koulutautumiseen tulee yksittäisiltä opettajilta.

KEHITTYVÄ Useat kielten ja viestinnän opettajat kehittävät aktiivisesti omaa osaamistaan koulutusten, kielikeskuksen tai muun vastaavan yksikön taloudellisella tuella. Pitkäjänteinen suunnitelma koko ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opettajakunnan ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi kuitenkin puuttuu.

EDISTYNYT Ammattikorkeakoulun henkilöstöstrategiasa tai vastaavassa asiakirjassa kuvataan opettajien ammatillisen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen periaatteet, joita toteutetaan myös käytännössä. Kielten ja viestinnän opettajat ovat motivoituneita ja kykeneviä ammatilliseen kasvuun ja kehittävään ammatillista osaamistaan aktiivisesti. Kehityskeskusteluissa seurataan opettajien ammatillista osaamista mm. opiskelijapalautetta hyödyntämällä ja sovitetaan ammatillisen osaamisen kehittämistoimenpiteitä.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

5. Opetuksen tavoitteena toiminnallinen monikielisyys

2C Oppimistulosten arviointi Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasokuvauksia hyödyntäen

PUUTTUVUVA Kieli- ja viestintäopinnoissa ei ole oppimistulosten arvioinnissa käytössä yhdessä sovittuja linjauksia eikä Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikkoon pohjautuvia arviointikriteereitä.

ALKAVA Yksittäiset kielten ja viestinnän opettajat soveltavat oppimistulosten arvioinnissa yhtenäisiä menetelmiä ja periaatteita. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikkoa hyödynnetään satunnaisesti ja kokeilunomaisesti. Yhteisesti sovittuja arviointikriteereitä ei ole käytössä.

KEHITTYVÄ Useat kielten ja viestinnän opettajat tekevät yhteistyötä yhteisten arviointimenetelmien ja -periaatteiden soveltamiseksi mm. hyödyntämällä Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikkoa arviointikriteereitä laadittaessa. Taitotasosteikkojen sisällöt tunnetaan, mutta niiden käyttö opettajien ja opiskelijoiden vuorovaikutuksessa ei ole vakiintunutta.

EDISTYNYT Kieli- ja viestintäopinnoissa sovelletaan oppimistulosten arvioinnissa yhteisesti sovittuja ja pedagogisesti perusteltuja periaatteita ja menetelmiä. Yhteisesti sovitut arviointikriteerit ovat käytössä ja ne pohjautuvat Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin, joita hyödynnetään myös monipuolisesti: opintojaksojen kuvauksissa, oppimistavoitteiden asettelussa, oppimistulosten arvioinnissa, itsearviointissa ja vertaisarviointissa. Taitotasosteikkojen sisällöt tunnetaan ja niiden käyttö on jatkuvaa ja luontevaa.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2F Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT)

PUUTTUVUVA Ammattikorkeakoulun kieli- ja viestintä-

opinnoissa ei ole käytössä yhteisesti sovittuja käytäntöjä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen.

ALKAVA Yksittäiset kielten ja viestinnän opettajat soveltavat itsenäisesti aiemmin hankitun osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisenmenettelyjä.

KEHITTYVÄ Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on sovittu yhteiset käytänteet, joita suurin osa kielten ja viestinnän opettajista soveltaa.

EDISTYNYT Ammattikorkeakoulussa on sovittu yhteiset dokumentoidut käytänteet aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, joita sovelletaan kaikissa kieli- ja viestintäopinnoissa. Korkeakoulun AHOT-käytänteiden soveltamista seurataan ja arvioidaan vuosittain.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

2H Eurooppalainen viitekehys käsikirjana

PUUTTUVA Ammattikorkeakoulun sisällä ei ole sovittua linjaa Eurooppalaisen viitekehysten hyödyntämisestä ja soveltamisesta kieli- ja viestintäopinnojen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Viitekehystä ei sovelleta kieli- ja viestintäopinnoissa edes satunnaisesti.

ALKAVA Yksittäiset opettajat soveltavat työskentelyssään Eurooppalaisen viitekehysten linjauksia ja lähtökohtia hyväksi näkemällään tavalla. Yhteistä linjausta Eurooppalaisen viitekehysten hyödyntämisestä ja soveltamisesta ammattikorkeakoulun kieli- ja viestintäopinnoissa ei ole tehty.

KEHITTYVÄ Tietyissä kielissä tai tutkinto-ohjelmissa kielten ja viestinnän opettajat hyödyntävät ja soveltavat Eurooppalaista viitekehystä yhteisesti sovitulla tavoilla. EDISTYNYT Ammattikorkeakoulun kieli- ja viestintäopinnojen kokonaisvaltaisena tavoitteena on toiminnallinen kielitaito Eurooppalaisen viitekehysten mukaisesti (EVK 2003, 28-30, CEFR 2001, 9-10). Korkeakoulussa on

selkeää näyttöä siitä, että viitekehystä (EVK) hyödynnetään ja sovelletaan kaikkien kieli- ja viestintäopinnojen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

EN OSAA ARVIOIDA, KOSKA EN TUNNE ASIAA

Itsearviointia omin sanoin...

Kuvaa omin sanoin kielten ja viestinnän opetuksen laatua tällä hetkellä omassa korkeakoulussasi.

Liite 2. Self-evaluation instrument for the quality of language and communication teaching at universities of applied sciences

Self-evaluation about the quality of language education at universities of applied sciences

We have developed the accompanying self-evaluation instrument, for the purpose of assessing the quality of language and communication teaching in universities of applied sciences. The instrument is aimed specifically at institutions' internal assessment. This instrument is freely available to be used in the quality work of UAS, either as such or as applied for the needs of institution.

The self-evaluation instrument includes the key quality criteria of language education at university of applied sciences. The instrument is divided into five themes for assessing the quality of language education:

- 1) VOLL/LSP based education,
- 2) Atmosphere favourable for multilingualism,
- 3) Networking and research-based principles of language education,
- 4) Internal organisation and networking of the UAS in the quality assurance of language education, and
- 5) The aim of education is functional multilingualism.

Each theme consists of specific quality criteria, i.e., target factors that are used to analyse operation and its quality, namely the quality of language and communication teaching at universities of applied sciences. The description of criteria follows the four-step scale for describing the development process of quality management presented in the Finnish Higher Education Evaluation Council auditing instructions: absent, emerging, progressive, advanced (Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsikirja vuosille 2011-2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 16/2010). The contents of the themes are based on thematic literature, namely theory and research, and on the results of our own empiric research and enquiry (Airola

& Kantelinen 2008; Kantelinen & Airola 2008; Airola & Kantelinen 2009; Kantelinen & Airola; Kantelinen, Airola & Nenonen 2016). The aim of this instrument is to attain as compact as possible, yet extensive description of the quality of language and communication teaching at university of applied sciences.

This instrument is developed for internal quality assessment of language education at universities of applied sciences. During the developing process the instrument has been piloted at 20 universities of applied sciences. Experiences of piloting has been utilized for improving the instrument. Assessment focuses on the institutional procedures and processes that aim at managing and developing the quality of teaching. Quality assessment documents the quality of language teaching for both institutions' internal use and for the benefit of external communication. Internally, assessment results help make visible the key dimensions in the quality of language teaching and identify related strengths and development needs. The aim of assessment is:

- » to define the institution's aims for quality of language teaching,
- » to assess the institutional procedures and processes for maintaining the quality of language teaching,
- » to define the institution's strengths, best practices, and development needs for language teaching.

Developers of the self-evaluation instrument Ritva Kantelinen (ritva.kantelinen@uef.fi) and Anneli Airola (anneli.airola@hotmail.com)

Instructions for Evaluation (language and communication studies)

The self-evaluation instrument consists of specific quality criteria in each five themes. Assessing the occurrence of these criteria provides information on the quality of language and communication teaching. Occurrence of each assessed target factor in an institution is described by four stages:

ABSENT Occurrence of the target factor cannot be verified. The progress is neither followed nor developed.

EMERGENT Occurrence of the target factor can be verified occasionally and only in some operations. The progress is hardly followed and development work is unsystematic.

PROGRESSIVE Occurrence of the target factor can be verified regular in many operations, follow-up and development work linked to the target factor is based on the plan and additionally, well documented. Aims and responsibilities are clearly defined.

ADVANCED Occurrence of the target factor can be verified systemic and regular. Systematic follow-up and development work also supports even more extensive development work of an institution in an outstanding manner. Operations and related procedures are up-to-date and openly documented.

In your evaluation:

» evaluate each quality criterion and take into account ALL language and communication teaching at your institution at the GENERAL level, not only from the viewpoint of your own teaching – an individual teacher's actions are not sufficient evidences of the quality criteria

» choose the stage of each criterion (absent, emerging, progressive, advanced), in which ALL described factors are true at your university of applied sciences altogether, in all respects

» in case even after careful consideration you are not able to evaluate the occurrence of a quality criterion, please choose the option: I am unable to evaluate this, because I do not know.

European framework refers to Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. 2001. Council of Europe. (CEFR) & Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. 2003. Helsinki: WSOY. (EVK)

Background information

Which University of Applied Sciences do you work for?

How long have you worked as a language teacher at a university of applied sciences?

- less than one year
- 1-5 years
- 6-10 years
- 11-15 years
- more than 15 years

Which educational field/fields do you work in?

Humanistinen ja kasvatusala
Kulttuuriala
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Luonnontieteiden ala
Tekniikan ja liikenteen ala
Luonnonvara- ja ympäristöala
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

How many languages do you teach?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- more

1. VOLL/LSP based education

1B Current needs in working life (based on e.g. surveys on working life language needs [general or institution's own], knowledge gained by language teachers in work practice programmes)

Absent Planning and implementation of language education are not based on current working life needs.

Emerging Only planning and implementation of individual study modules are based on current working life needs.

Progressive The range and content of language education available for students is based on current working life needs. Individual study modules are planned to correspond to working life needs and implementation mostly abides by the plan.

Advanced All language studies aim at practical, field-specific, vocational language proficiency. Principally, planning and implementation of study modules are based on current working life needs regarding both the range of languages on offer and the content of language education. Correspondence with working life is regularly reviewed with the help of feedback from working life (e.g. alumni feedback)

I am unable to evaluate this, I do not know

1C Working life language and communication competence in contents and realisation of language education

Absent Working life language and communication competence is disregarded in the content of language studies in practice.

Emerging Language education occasionally includes authentic, working life communication situations that develop working life language and communication competence.

Progressive In practice, language education often in-

cludes authentic, working life situations that promote intercultural competence and develop working life language and communication competence.

Advanced Implementation of language education is clearly connected to working life language and communication competence. Language education includes current, authentic working life situations that promote intercultural competence. The implementation of this aim is reviewed with the help of student feedback in e.g. performance review discussions.

I am unable to evaluate this, I do not know

2A Vocational orientation as a pedagogical basis for implementation of language education (e.g. practising current field-specific work situations and tasks, communication, authentic learning materials)

Absent Language education is not bound to the principles of the pedagogy of vocationally oriented language education in the institution's strategic policies, curricula or practical implementation.

Emerging Language education is not bound to the principles of the pedagogy of vocationally oriented language education in the institution's strategic policies or curricula. However, individual teachers base their teaching on the principles of the pedagogy of vocationally oriented language education.

Progressive Language education is bound to the principles of the pedagogy of vocationally oriented language education in the institution's strategic policies and curricula and they are implemented in practice in several study modules.

Advanced Language education is planned, implemented, evaluated and developed systematically according to the principles of the pedagogy of vocationally oriented language education. This applies both to the institution's lan-

guage education in general and individual study modules. Realisation is reviewed with the help of student feedback and performance review discussions.

I am unable to evaluate this, I do not know

2. Atmosphere favourable for multilingualism

1A Vocational orientation visible in the strategy and/or curricula

Absent Institution's documented strategy and/or curricula do not take cognisance of the decree (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014) on vocational orientation of language education in universities of applied sciences.

Emerging Vocational orientation of language education is documented in the institution's strategy and/or curricula, but the connection to the learning outcomes of the degree is weak or incomplete.

Progressive Vocational orientation of language education is documented in the institution's strategy and curricula. According to the institution's documented strategy, language and communication studies are connected to the institution's international activities. Vocational orientation of language education is clearly defined in curricula and furthermore, language studies are an essential part of international competence in the learning outcomes of the degree.

Advanced Vocational orientation of language education is defined in the institution's documented strategy and curricula. Language and communication studies are a natural part of the institution's international activities. Vocational orientation of language education is defined clearly and systematically in the institution's learning outcomes.

I am unable to evaluate this, I do not know

2D Positive attitude towards internationality and

languages

Absent Positive attitude towards internationality or languages is not recognisable in the institution.

Emerging In some fields of study, improving students' internationalisation skills is a documented aim. In the everyday life of the institution community, positive attitude towards internationality and languages mainly manifests on a conversational level and in the action of individuals or specific groups.

Progressive In several fields of study, improving students' internationalisation skills is a conscious and central aim. In the everyday life of the institution community, positive attitude towards internationality and languages manifests in several functions, which at least partly directly or indirectly supports reaching the aims of language education.

Advanced Improving students' internationalisation skills, such as plurilingualism and cultural competence, is a central aim in the institution's strategic policies. This policy is implemented in practical level in both education (language and other studies) and institution's other operation. Improving students' internationalisation skills is regarded as a responsibility of the whole institution community. Positive attitude towards internationality and languages is characteristic of the whole institution community.

I am unable to evaluate this, I do not know

2E Supporting lifelong learning

Absent Student's lifelong language learning path or its needs are not taken into account in planning, implementing or evaluating language education.

Emerging The importance of foreign language study skills is not paid attention to at the level of institution. Individual language teachers and vocational teachers occasionally cooperate in integrating language education and vocational subjects.

Progressive Institution's strategic policies and/or cur-

ricula bring out the importance of foreign language study skills. Teaching study strategies is implemented on several language study modules.

Advanced Acquiring language proficiency required for the degree is regarded as a part of individual's lifelong language learning. Language education supports and strengthens student's attitudes, motivation, knowledge and skills for lifelong language learning. The aim is that the student actively and purposefully makes use of both formal and informal learning opportunities.

I am unable to evaluate this, I do not know

2K Resource allocation for language education (facilities for teaching and studying, technology, materials, offering of studies, amount of contact teaching etc.)

Absent Resource allocation for language education is altogether insufficient and short-sighted.

Emerging Decisions on resource allocation are mostly short-sighted and case-specific and mainly pertain to group size, number of credits and amount of contact teaching. Resource allocation varies according to degree programmes, languages or teachers. Variation in resource allocation is partly unforeseeable.

Progressive Resources for language education are appropriately allocated in many degree programmes / fields of study. There are no institution-specific comprehensive long-term definitions for resource allocation for language education.

Advanced Resources allocated for language education are appropriate, realistic and sufficient for implementing versatile, quality language education that employs appropriate, up-to-date learning environments, methods and materials. Resource allocation takes into account, among other things, needs of different learners. Principles of resource allocation are documented.

I am unable to evaluate this, I do not know

3. Networking and research-based principles of language education

2B Integration of language education and vocational subjects

Absent There is no evidence of integrating language education and vocational subjects in the institution.

Emerging Individual language teachers and vocational teachers occasionally cooperate in integrating language education and vocational subjects.

Progressive Integrating language education and vocational subjects realises in the cooperation of several workpairs or teams of teachers.

Advanced Language teachers and vocational teachers cooperate in both planning and implementing education to promote the language proficiency of the students as a natural part of vocational proficiency. Realisation of integration is reviewed e.g. in connection with curricula development.

I am unable to evaluate this, I do not know

2G Research-based knowledge to be applied in language education

Absent Planning and implementing language education and evaluation of learning results are not bound to any specific theoretical framework.

Emerging Each language teacher independently chooses the most appropriate theoretical frame(s) for her/his own teaching. Some teachers actively follow research and theoretical knowledge on language teaching and learning and apply them in teaching.

Progressive Several teachers actively follow current research and theoretical knowledge on language teaching and learning and apply them in teaching. Language teachers engage in collective discussion on the applied theoretical approaches.

Advanced Planning, implementing, evaluating and developing language education within the institution are bound to up-to-date theories and research results on language teaching and learning that are appropriate in the context of university of applied sciences. Language teachers engage in collective discussion on the applied theoretical approaches, and common policies are documented and the application of the policies is reviewed.

I am unable to evaluate this, I do not know

3B Collaboration networks outside institution

Absent Language teachers do not have collaboration networks outside the institution.

Emerging Several language teachers collaborate with vocational language teachers (from other universities of applied sciences, university language centres and/or upper secondary level vocational institutions) and/or representatives of working life in some form.

Progressive Many language teachers are networking with vocational language teachers and representatives of working life. With relation to developing internationalisation, the institution has an explicit plan for networking to support working life and regional development.

Advanced Most of the language teachers are networking with vocational language teachers, representatives of working life and international colleagues. The institution has an explicit, documented plan regarding networking nationally and internationally. Actions and results of networking are evaluated annually.

I am unable to evaluate this, I do not know

4. Internal organisation and networking of the UAS in the quality assurance of language education

2I Organising language education

Absent No one unit, team or a person has been appointed responsible for organising and coordinating language education. Each teacher is responsible for her/his own teaching.

Emerging Some degree programmes / fields of study are preparing common coordination and implementation of language education.

Progressive In several degree programmes / fields of study, language education is organised and coordinated by a unit, team or a person.

Advanced An expert unit, team or a person is responsible for organising and coordinating the institution's language education and for the high and uniform quality of language studies. This unit, team or a person also regularly evaluates the processes and results of language education.

I am unable to evaluate this, I do not know

2J Range of language education

Absent Range of language education is limited to the minimum as stipulated by the Decree (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, §7) (mother tongue, the second official language, one foreign language).

Emerging In addition to the mother tongue and the second official language, there are at least two foreign languages on offer.

Progressive Range of language education has been diversified to also include less frequently offered and studied languages, as well as revision courses of English and Swedish. The range also includes online learning possibilities. For widening the range of language studies on offer, there is occasionally collaboration with other actors.

Advanced Range of language education is versatile both by the variety of languages and amount of studies. Language courses are available extensively for different levels including revision courses of English and Swedish. Both contact and online courses are available. For widening the range of language studies on offer, there is established and active collaboration with other actors.

I am unable to evaluate this, I do not know

3A Collaboration networks within the institution

Absent Language teachers do not have collaboration networks within the institution.

Emerging Several language teachers collaborate with each other within the institution.

Progressive Many language teachers have an active and frequent network of collaboration with other language teachers and vocational teachers within the institution.

Advanced Language teachers have extensive and functional collaboration networks within the institution including teaching staff and other staff (e.g. project staff). Activities of the networks are documented and regularly evaluated.

I am unable to evaluate this, I do not know

3C Language teachers' professional development

Absent Vocational proficiency, keeping it up and developing it is a personal responsibility of each language teacher.

Emerging Some degree programmes / language centre or a similar unit supports teachers' professional development and keeping up of vocational proficiency. Initiative for in-service training is taken by teachers.

Progressive Several language teachers take active measures to develop their own skills with the financial support of a degree programme, language centre or a similar unit. There is no long-term plan for keeping up and developing the vocational proficiency of teachers of the institution.

Advanced Institution's personnel policy or a similar document describes the principles of keeping up and developing vocational proficiency and they are met in practice. Language teachers are motivated and able to advance professionally and actively develop their proficiency. Review of teachers' professional competence e.g. with the help of student feedback is included in performance review discussions. The steps toward professional development are also outlined and agreed upon in performance review discussions.

I am unable to evaluate this, I do not know

5. The aim of education is functional multilingualism

2C Evaluation of learning results based on the European framework levels of proficiency

Absent Language education does not implement commonly agreed policy or make use of the European framework levels of proficiency in evaluating learning results.

Emerging Individual teachers apply uniform methods and principles in evaluating learning results. European framework levels of proficiency are made use of tentatively and occasionally. Commonly agreed evaluation criteria do not exist.

Progressive Several language teachers cooperate in order to apply common evaluation methods and principles by e.g. making use of the European framework levels of proficiency. The contents of the levels are familiar but implementation in the interaction between teachers and students is not established.

Advanced Language education applies commonly agreed principles and methods in evaluating learning results. For example, the European framework levels of proficiency are applied extensively in descriptions of study modules, setting learning outcomes and in evaluating learning results and self-evaluation. The contents of the levels are familiar and they are continuously and naturally used.

I am unable to evaluate this, I do not know

2F Acknowledging and recognising prior learning

Absent In the institution, there is no commonly agreed practice regarding acknowledgment and recognition of prior learning.

Emerging Individual teachers apply methods of acknowledgment and recognition of prior learning.

Progressive Commonly agreed practice for acknowledgment and recognition of prior learning is applied in language education by most of the language teachers.

Advanced Common, documented practice for acknowledgment and recognition of prior learning applies to all subjects in the institution, and it is implemented in all education.

I am unable to evaluate this, I do not know

2H European framework as a handbook

Absent Within the institution, there is no systematic policy regarding the use and application of the European framework in planning, implementation, evaluation and developing of language education. The framework is not even occasionally applied in language education.

Emerging Individual teachers apply the definitions and starting points of the European framework in their work as they see best. There is no general policy regarding the use and application of the European framework in language education.

Progressive With certain languages or fields of study / degree programmes, teachers use and apply the European framework in a commonly agreed manner.

Advanced The comprehensive goal of the language education in the institution is functional language proficiency as defined in the European framework (EVK 2003, 28-30, CEFR 2001, 9-10). There is clear evidence that the institution uses and applies the European framework in plan-

ning, implementation, evaluation and development of all language education.

I am unable to evaluate this, I do not know

Self evaluation with your own words...

How would you describe the quality of language and communication teaching in your institution?

Liite 3. Ammattikorkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen laadun indikaattorit (n=5) ja niitä tarkentavat laatukriteerit (n=17)

1. VOLL/LSP-perustainen opetus - VOLL/LSP-based education		
1B	Ajantasaisten työelämätarpeiden seuraaminen ja hyödyntäminen kieli- ja viestintäopinnoissa (lähteenä esim. työelämän kielitaitotarvekartoitusraportit [yleiset, amk:n omat], kieltenopettajien työelämäjaksolla kokoama tieto)	Current needs in working life (based on e.g. surveys on working life language needs [general or institution's own], knowledge gained by language teachers in work practice programmes)
1C	Työelämän viestintätilanteiden huomioiminen kieli- ja viestintäopinnojen sisällöissä ja toteutuksessa	Working life language and communication competence in contents and realisation of language education
2A	Ammatillisesti suuntautuneen kieltenopetuksen opetusmenetelmät (esim. ajantasaisten alakohtaisten työelämätilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus, autenttiset materiaalit)	Vocational orientation as a pedagogical basis for implementation of language education (e.g. practising current field-specific work situations and tasks, communication, authentic learning materials)
2. Monikielisyysmyönteinen ilmapiiri – Atmosphere favourable for multilingualism		
2K	Kieli- ja viestintäopinnojen resursointi (koskien opetus- ja opiskelutiloja, laitteita, materiaaleja, opintojen tarjoamista, opintopisteiden ja kontaktiopetuksen määrää ym.),	Resource allocation for language education (facilities for teaching and studying, technology, materials, offering of studies, amount of contact teaching etc.)
1A	Ammatillisesti suuntautuneen kielitaidon näkyvyys ja rooli strategiassa ja/tai opetussuunnitelmissa	Vocational orientation visible in the strategy and/or curricula
2D	Kansainvälisyys- ja kielimyönteisyys	Positive attitude towards internationality and languages
2E	Elinikäisen oppimisen tukeminen	Supporting lifelong learning
3. Kielten ja viestinnän opetustyön verkostoituneisuus ja teoriaperustaisuus – Networking and research-based principles of language education		
2B	Kieliopinnojen ja ammattiaineiden välinen integrointi	Integration of language education and vocational subjects
3B	Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun ulkopuolella	Collaboration networks outside institution
2G	Kielten ja viestinnän opetukseen ja oppimiseen liittyvän teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen	Research-based knowledge to be applied in language education

4. Korkeakoulun sisäinen järjestäytyminen ja verkostoituminen kielten ja viestinnän opetuksen laatuvarmistuksessa – Internal organisation and networking of the UAS in the quality assurance of language education		
2J	Kieli- ja viestintäopinnojen tarjonta	Range of language education
2I	Kielten ja viestinnän opetuksen organisointi	Organising language education
3A	Yhteistyöverkostot oman ammattikorkeakoulun sisällä	Collaboration networks within the institution
3C	Kielten ja viestinnän opettajien ammatillisen osaamisen ylläpito ja kehittäminen	Language teachers' professional development
5. Opetuksen tavoitteena toiminnallinen kielitaito – The aim of education is functional multilingualism		
2H	Eurooppalainen viitekehys käsikirjana	European framework as a handbook
2C	Oppimistulosten arviointi Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasokuvauksia hyödyntäen	Evaluation of learning results based on the European framework levels of proficiency
2F	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT)	Acknowledging and recognising prior learning

Laadunarviointi ja siihen liittyen itsearviointi on noussut keskeiseksi teemaksi kaikissa suomalaisissa korkeakouluissa Bolognan prosessin myötä. Tässä julkaisussa esiteltävää kieltenopetuksen itsearviointiin soveltuvaa työkalua on Kantelisen ja Airolan yhteistyönä rakennettu vuodesta 2009 alkaen. Tavoitteena oli kehittää ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen laadunarviointiin itsearviointityökalu, joka palvelee kielten ja viestinnän opetuksen tutkimus- ja kehittämistyötä Bolognan prosessin tavoitteiden, ammatillisesti suuntautuneen (VOLL/LSP) kieltenopetuksen periaatteiden ja elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Itsearviointimittari pilotoitiin kahdessa ammattikorkeakoulussa vuonna 2011 ja keväällä 2012 itsearviointi toteutettiin 18 ammattikorkeakoulussa.

Itsearviointin tulokset osoittivat, että itsearviointi on toimiva tapa arvioida kielten ja viestinnän opetusta systemaattisesti ja perusteellisesti. Itsearviointi toi esille kielten ja viestinnän opetuksen kehittämiskohteet ja vahvuudet sekä myös laadun tunnusmerkit. On tärkeää, että kielten ja viestinnän itsearviointi ei ole irrallinen ilmiö ammattikorkeakoulun toiminnasta, vaan se on linkitetty osaksi ammattikorkeakoulun muuta laatutyötä. Tällä tavalla se palvelee kielten ja viestinnän opettajia, opiskelijoita ja muuta henkilöstöä opetuksen laadun kehittämisessä.

**KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
B: OPPIMATERIAALEJA JA KOKOOMATEOKSIA, 51**

ISBN 978-952-275-235-2 [painettu]
ISBN 978-952-275-236-9 [verkkajulkaisu]
ISSN-L 2323-6876
ISSN 2323-6876